

AGU

Nr. 16

21. April 1923

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisus («Päevaleht»)

Kõige suurem graafikatööstus Eestis

Kõige uuemale tehniliste võimalustega sisseseatud

trükikoda

Kõige suuremad ja täielikumad rotatsioon-
masinad, kiirpressid ja ladumismasinad. Kõige
- - mitmekesisem valik trükitahti j. n. e. - -

Kõige täielikum, moodsate abinõudega töötav

tsinkograafia

valmistab võrdlemata hästi, kõige kiiremini ja
korralikuli kõiksugu graafilisi töid ja võib sellel alal
oma täiesti uue sisseseade lõtku paremate välja-
maa sellekohaste ettevõtete ja julgesti võistelda

Litograafia

Töö kõige kiirem ja korralikum!!!
!!! Hinnad kõige mõõdukamad !!!

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

I AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄIVIL 1-2

ÜKS NÜÜDISAJA MUINASJUTT.

See lugu on ilus ja õpetlik, nii et lugemisraamatussegi kõlbaks. Ta on õpetlik noorele ja vanale, rikkale ja vaesele, kuningale ja kerjusele. Ta on kui Anderseni muinasjutt, ja võib olla laskiski saatus ta tõelises elus sündida, sellepärast et Daanis enam Anderseni sarnast kirjaniku ei ole, kes sarnaseid muinasjutte mõistaks välja mõelda.

Kopenhaagenis elas poolesaja aasta eest rikas mees, kelle nimi oli Glückstadt, mis tähendab Õnnelinn. Kõik, mis ta ette võttis, see õnnetus ja tema käsi käis väga hästi. Et tal rohkesti raha oli, siis võttis ta kätte ja asutas panga, kuhu kõik Daani kodanikud, kelle käte tööd Jumal õnnistanud, oma ülejäänud raha hoiule võisid panna ja sellest kasu saada. Ka pank sai sellest kasu, sest ega muidu Glückstadti rikkus kiiresti kui muinasjutt ei kasvanud.

Daani kuningad on alati muinasjutte ja nende loojaid armastanud; see on neile juba Anderseni ajast saadik traditsiooniks, keda kuningas oma kotta kutsus ja kellega ta ühes lauas sõi. Nõndasama tegi praegune kuningas muinasjutulise pangaherra Glückstadtiga. Ta ei kutsunud teda ainult oma kuninglikku kotta, vaid läks ka tema maija, sõi ja jõi temaga ühes lauas istudes. Ja ei olnud Daanimaal enam seisuste vaheseinu ei kuninga ega kodaniku vahel, ehk olgu siis ainult rikka ja vaese vahel, mis ikka ja alati jäävad.

Nõnda elas Glückstadt rõõmsalt ja õnnelikult, kuni ta vanaks oli saanud. Siis andis ta panga ja kõik oma varanduse armsale pojale, et rahu oma vanuil päevil puhata.

Poeg võttis isa varanduse vastu ja kui kuningas selle suuruselt teada sai, leidis ta, et Daani riigis ei ole väärilisemat sõpra kui noor

Glückstadt. Ta usaldas osa oma varandust sõbra panka ja tema onu, vana prints, andis kogu oma varanduse sinna, et ta seal alles oleks ja kasu kannaks. Selle kuningliku eeskuju järele tegid kodanikud maal kui linnas, nii et panga varandus oli enam kui kolmsada miljoni Daani krooni ja ei olnud teist sarnast panka kogu Euroopas. Noor Glückstadt kutsus kuninga 1922 a. uue-aasta ööl enese poole võõrusele ja siis söödi kuldtaldrikutelt ning joodi kuldkarikatest, et sõprussidemed edaspidi kuldsed oleksid, mis iial ei roosteta ega tuhmene.

Aga saatus tahtis seda muinasjuttu õpetlikuks teha Glückstadtile, kuninga perekonnale ja igatsele, kes sellest kuuleb. Sellepärast laskis ta läinud sügisel noore ilmaturikka pangaherra vangitorni asetada ja panga pankrotti langeda, mis läbi kuninga onu kogu oma suure varanduse, kuningas osa omast varandusest kaotas, rääkimata väga paljudest kodanikudest, kes oma raha Glückstadti panka kui kõige kindlamasse kohta hoiule pannud.

Kuldsed sidemed kuninga ja pangaherra vahel olid korruga roostetanud ja katkenud.

Kogu Daani rahvas aga arutab ja kordab seda saatuse poolt kirjutatud uut „Anderseni muinasjuttu“ ja katsub sellest midagi õppida.

Kuningas olla aga üsna mures, kust enesele uusi väärilisi sõpru leida, kes teda kuninglikult võiksid vastu võtta, kuldtaldrikult sööta ja kuldkarikast joota, keda ka temal kõlbaks oma kotta kutsuda.

Kuninga onu olla aga esimesena sellest loost tegelikku järeldusi teinud: ta läinud oma poegadega mingit ausat tööd ja tegevust otsima.

Andersen ei mõistnud tõesti mitte paremaid ja õpetlikumaid muinasjutte kirjutada.

KITS.

OTTO ERNST. Tõlkinud saksa keelest H. K.

Lugu algas väga süütult. Kui ma kord aastate eest jalutasin Rosvithaga, küsis ta minult: „Isa, armastad sa kitsi?“

Ma ei või mitte tõendada, et ma pean kitsede meeldivust kõike-võitvaks; ei ole ju need daamid, keda vahest kitsedeks kutsutakse, ka mitte kõige kenamad ja armsamad. Vastasin sellepärast pikkamisi, venitatult ja igasuguse hoota: „Jaa-hm,—kuidas võtta,—miks mitte?“

„Mina hirmsasti“ õhkas Rosvitha. „Nad on vaimustavad, sarnased väiksed noored kitsed!“

Jah, kui nad on veel väikesed, on isegi inimesed vaimustavad. Mõtlesin ma, ei öelnud muidugi.

Sellega oli kõne lõppenud.

Tol korral oli meil õige väike aed, kus kasvasid küll mõned vanad suured puud, aga just selletõttu kasvas seal igasugu rohi väga kiratsevalt.

Mõne kuu pärast jalutasime ühes imeilusas, hiiglasuures pargis, pargis, mille pärast ei pruugiks häbeneda ka kõige rikkam kuningaski, pargis, mis oli kui väike vürstiriik, kõrgustikkude ja orgudega, tiikide ja templitega, roosidega ja muruga.

„Isa“, küsis Rosvitha, „kui see mees, kelle oma park, teda sulle tahaks müüa, ostaksid sa?“

„Ei“, vastasin suure kindlustusega. Teadsin küll, miks.

„Aga kui ta sulle tahaks kinkida, — võtaksid sa?“

„Jah“, vastasin suurema kindlustusega. Valehäbi ei pidanud ma siin kohaseks.

„Mina ka“, hüüdis Rosvitha triumfeerivalt. „Ja tead, mis ma siis teeksin?“

„Noh?“

„Ma ostaksin omale ühe väikse magusa kitse ja paneksin ta siia murule sööma. Siin on tal ometi küllalt süüa, eks ole?“

Ma usun küll.

Meie mõtted viis teisale üks kisendav lind, ja ma ei püüdnud põrmugi endisele jutuainele tagasi pöörata. Ka Rosvitha näis tundvat: tänaseks on küllalt. Ei pruugi kunagi liialdada.

Ei saa kunagi küllalt hoolikalt valida oma lastele lektüüri. Ka minul on selles üks süü. Rosvithale sattus kätte jutustus, milles tegutses muuseas kits. Raamat oli Johanna Spyri „Heidi“, muidu väga kena jutustus, kui seal aga poleks olnud kitse ja kui ta nimi poleks olnud „Lumivalguke“. Nimed fikseerivad meie mõisteid, naelutavad nad meie mällu kinni.

Rosvitha igatsus oli nimes: Lumivalguke, ja see igatsus valdas teda täielikult.

„Kui ma abielus olen, võin ma ometi teha, mis tahan, eks?“

Minu vaikimise seletas ta jaatavalt.

„—kui ma lähen Ludvigile, siis ostan omale kitse ja panen talle nimeks Lumivalguke. Kui ma lähen Fritzile, tema tahab saada kolm last; aga kui ma lähen Ludvigile, ta ei taha ühtki last, siis muretsen endile kitse.“

Aegajalt nihkus kitse ostmise tähtaeg ikka lähemale. „Kui ma suureks saan, ostan omale—“ ja nii edasi. „Kui ma enam ei käi koolis ja terved päevad vaba olen, siis ostan omale—“ ja nii edasi.

Rosvitha vanem õde Herta teenis mõne aja eest juba raha. See oli nii. Minu naine ja mina oleme üksmeelselt arvamisel, et naise eluvõitluseks ei jätke ainult, kui ta mõistab puhtalt mängida Beethoveni sonaati, mõistab öelda „Comment vous portez-vous?“, „I am very glad to see you“ ja muid haritud asju. Meie tütreid valmistuvad õigele kutsele, ja Herta huvitas elavalt majapidamine. Tema astus oma ema juure teenistusse, mis algas põranda pühkimisega; teda kutsuti „Minnaks“, talle öeldi „Teie“ ja talle määrati palgaks 50 taalrit pro anno. Vaatamata, et ta sagedasti tarvitas herraste vastu veidi liig sõbralikku tooni, juhtumisi koguni suudles majaherrat, oli ta omal kohal väga tubli.

„Kui ma olen nii suur kui Herta“, ütles Rosvitha, „siis teenin ka teie juures ja saan raha ja siis ostan omale kitse.“ Ta näis arvavat, et kits maksab mõned tuhanded, ja meie hoidusime hoolikalt teda valgustamast selles heategevas pimeduses.

Vahest tarvitas Rosvitha otsekoheise meetodi asemel kaudset. Ta ei kõnelenud kitses enam vanematele, vaid õdedele, muidugi ainult siis, kui vähemalt üks vanematest tema kõnet võis kuulda. Elavates värvides kirjeldas ta kitse-kese kosumist ja kasvamist, tema tegevust ja mängu, kargamist ja määgimist — lühidalt: kitsede võlvat ilu ja armsust. Sarnasel korral riivas mind uuriv pilk, mida ma ka siis nägin, kui ma ei vaadanudki Rosvitha poole, nägin seda pilku silmadega, mis on seljas ja külgedes.

Kui kord jälle jõulud lähenesid, juhtus koguni väike eelposti võitlus. Rosvithalt küsiti tema soove.

„Muidugi on minu kõige suurem soov kits, aga —“

„Kulla laps“ hüüdis minu naine, „kuidas võime me siin linnas pidada kitse?! Kui me omale looma muretseme, peame talle ju ka tema õigused lubama. Kuhu me ta mahutame?“

„Hm“, tegi Rosvitha mõtleleva näoga. „Köögis ei või ta küll olla.“

„Ei“, seletas minu naine kindlalt, „köögis ei või ta olla. Vaesel loomakesel ei oleks meie juures sugugi hea“, lisas ta juure.

Sellega tabas ta Rosvitha südames õige koha. Ei, kui loomal siin hea pole, siis pole midagi parata, see oli Rosvithale selge, vähemalt mõneks kuuks. Kauem püsivad inimlikud arvamusel harva, sest vahepeal jõuab soovidepuu jõudsasti kasvada.

Kõigile õnnetustele liiks pidi ta veel Robinsoni lugema. Oli Heidil olnud üks kits, oli Robinsonil neid terve saare täis, kus tal ainult pruukis valida. Olen kindel, vaene merihädaline oli Rosvitha silmis kõige kadestamisväärsem inimene ilmas.

Ja siis ostsin ma omale maja maale. Enne kui me jõudsime sinna täiesti kolida, sõitsime igapäev maale ja nautisime värsket moonutamata loodust, lõhnavaid põõsaid ja puid, rohelist muru. Lõpuks kolisime uude majja, mille juure kuulus kaunis suur aed mitme muruplatsiga. Kui Rosvitha nüüd õdedele kõneles Heidist, Robinsonist, Polyphemist ja teistest sarnastest õnne-seentest, oli tema pilkudes midagi puurivat, kõrvetavat, mis kuuest ja särgist läbi tungis nahani, kui päiksekiired läbi põletamisklaasi.

Et teha lõppu, kinkisime talle tak-

si. Koera kasvatamiseks arvasime endil olevat kogemusi ja loomapedagoogilisi talente.

Taks tõi meile ometi rahu. Kõlab küll vastupidiselt, kuid on siiski õige: hing sai rahu.

Rahu üheks aastaks ja viieks kuuks. Siis sai meile selgeks, et koerad on ainult võla kustutamise maks kitsede eest. Rosvitha vaatas taksi peale kui oleks see protsentide summa, kuna veksel oli ikka lunastamata.

Mingisugune külapoiss jutustas talle ühel ilusal päeval, et võivat Rosvithale muretseada 1 marga 50 penni eest noore kitse.

Hingetult jooksis Rosvitha koju.

„Isa! Ema! Kits maksab ainult 1 mark 50. Mul on ju 5 marka karbis, tohin ma omale ühe osta?“

„Armas Rosvitha, siin pole tähtis üks mark viiskümmend. Kitsel on ka talli tarvis, seda meil pole; ei saa teda aedagi mahutada.“

Pealetungimine oli tagasi löödud.

Nädal hiljem, jalutuskäigul, sundis ta mind äkki seisatama.

„Isa, tahaksid sa seda maja omale?“

„Mitte kingitusena!“ vastasin rõhuga. Maja oli nõndanimetatud „villa“ kõige inetumas müürsepastiilis.

„Ma tahaksin küll“, õhkas ta igatsevalt.

„Miks nii?“ imestasin mina ja vaatasin tahtmatult veel kord seda tsementfantaasia-kasti.

„Tema taga on tall“, vastas ta pühalikult.

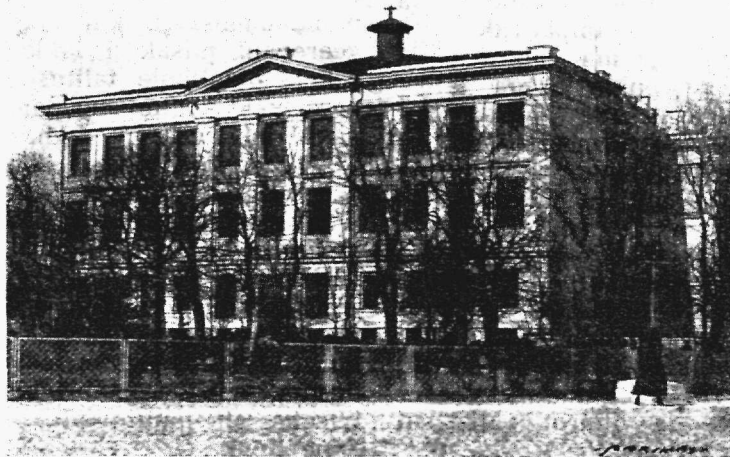
Olude käik arenes kuusaatusdraamas. Naabrilastele, kellega Rosvitha vahest mängis, kingiti kits.

Sel oli üks hea külg: kui Rosvitha polnud, ei ma-

Nikolai Kann,

Tallinna realkooli direktor, pühitseb 26. aprillil viiekümneaastast sünnipäeva.

Tallinna realkool.

jas, ei aias, ei pruukinud me olla kunagi rahutud, tarvitses ainult minna naabri kitse juure, Rosvitha oli säääl. Teda pidi otse vedama kitse juurest sööma, kitse juurest voodi.

Ühel hommikul algas ta:

„Tead isa, meil on ju all keldris üks suur raamatukast?“

„Jah“.

„Teeme sinna lihtsalt ukse ja meil ongi tall“.

Nüüd katkes minu kannatus.

„Rosvitha“, ütlesin tõsiselt, „nüüd lakkad sa oma kitsejutust, mul on sellest villand. Sa ei saa kitse ja — lõpp. Puh!“

Poleks ehk tarvis olnud öelda „puh“; see ei sünni ultimaatumi tõsidusele.

Kuid see mõjus. Rosvitha ei kõnelenud enam ei kitsest, ei tallist, mitte mõistugi, isegi mitte õdedele. Sest päevast kõndis ta vaikselt, mitte kurvalt või rõhutult, ei, ta kõndis loobuja uhke jõuga, kes kannab vältimatut, sest et teda kandma peab, ja kes maailma kadunud rõõmude asemel leiab rahuldust oma ülendatud sisemises elamises.

Võib olla, olin ehk tõesti liig karm oma keeluga. Aga minu naise ja minu võimistel ja annetel on kohutavalt vähe ühist loomakasvatusega, mis pärast me otse kartsime sarnast olevust kaela võtta. Ning lõpuks, pole ometi tarvis täita oma laste kõiki soove. Neid hellitatakse niigi küllalt. Pole neil sest mingit kahju, kui nad oma ägeda ninaga jooksevad vastu suletud ust. Elu paneb neile mitmed sarnased ukсед ette. Rosvitha näis oma loobumise tõttu palju tõsisem, tema silmad, kogu nägu näis muutuvat hingelisemaks.

Minu naine ja mina tulime kord hilja öösel rõõmsast seltskonnast ja leidsime laual kirjakese. Ümbrikul oli Rosvitha käega kirjutatud „Mammile ja papile.“ Avasime ümbriku ja lugesime koos: „Minu magusad armastatud vanemad palun palun kinkige mulle ometi üsna väikse kitse, ma ei taha sünnipäevaks ega jõuluks mitte midagi saada ja ma tahan õigekirjutuses tõesti hirmsasti püüda ja ma tahan saada heaks inimeseks ega olla enam ijalgi äge ega vihane. Palun teid hirmsaste, kinkige mulle kitse kui ema mind õpetab mõtlen ma alati ainult kitsest. 1000 miljoni suudlusi teie Rosvithalt.“

Mis pean ma veel ütlema — järgmisel hommikul lubasime kitse. Mõju oli jalustrabav. Rosvitha tahtis meie juure jooksta, äkki laskus ta toolile ja puhkes südantlõhestavalt nutma.

Kohkunult tõttasime ta juure: „Mis sul viga? Mis on, laps?“

„Uuhuhuuu — ma olen nii rõõmus, — uuhuhuhuuu — olen nii rõõmus, uuhuhuhu!“

Nõnda kaua kui ta oma kitse pärast võitles, ei olnud ta kordagi püüdnud — pean tunnistama — minu meeoleolu peale mõjuda pisaratega. Nüüd tungis kogunud vool võimsalt esile.

Oli Rosvitha rahustunud, tõttas ta otsima poissi ühemargaviiekümnelise kitsega. Ta leidis poisi ja viimane kohustus pühalikult järgmisel päeval toimetama kitse meile. Kui sel ööl Rosvitha unes nägi nurmi, olid nad kindlasti täis kitsi.

Saabus järgmine päev, ei tulnud poissi, ei kitse. Rosvitha ootas kannatlikult õhtuni ning, ütles siis: „Tal ei olnud küll täna aega; homme tuleb ta kindlasti, ta tõotas ju mulle.“

Aga vaelevandelik poiss ei tulnud ka järgmisel päeval. Rosvitha otsis teda kogu külas, otsis mitu tundi, ent asjata; rõõmutuhinas ei olnud ta küsinud poisi elukohta. Vaikselt heitis ta voodi; kui ema teda järgmisel hommikul äratas, oli ta padi pisaratest märg.

„Oled sa nutnud täna öösel, lapsuke?“ küsis ema.

„Ma ei tea,“ vastas Rosvitha. Ta ei teadnud tõesti mitte.

Vahepeal valmistati esialgne tall ja saadi ühtlasi teada, et külas müüb keegi talupoeg kitsetallesid. Kohe asusid Herta ja Rosvitha taksi ja vankriga kitse tooma ja leidsid kuningriigi. Umbes poole tunni pärast sõitis Valguke (et nimi lühem oleks) koju: kõige ees jooksis taks rippuva keelega, talle järgnesid mõlemad tüdrukud, vedades triumftõllas kitse. Valguke polnud aga mitte kits, vaid väike sikk.

Pea tunnistama, et varsi kahetsesin oma kauast ja kangekaelset järelandmatust. Ta oli tõesti lumivalge ja üliarmas loomake; Rosvitha sidus talle kaela aastate eest valmis muretsetud paela kuljusega, ja siku hüpetes oli nooremehe kütkestavalt süütu huumor. Ja kui Rosvitha võttis loomakese sülle ja teda söötis piimapudelilt ja kui taks seal kõrval maha veerevaid piisakesi lakkus, siis ei kogunud sellele pidulikule talitusele mitte ainult kogu pere, vaid koguni mõõdaminejad seisatasid tänaval ja imestasid: „Ah, kui ütlemata kena!“ Rosvitha süda hüppas siis kui sikukegi. Kui aga Valguke tänavale jalutama kargas, jälgis teda ausaatkond 23-st naabrilapsest; täitsa kui mõnel keisril või kuningal. Iseäranis dekoratiivselt mõjus Peeter Peetersen, põial suus, küttrasseeri uhkes kiivris ja kilbiga. Valguke oli tänavasensatsioon, oli hooaja „clou“, ja kui 23-me kolleegium teatas, et Valguke palju ilusam, kui too naabri kits (kes juba vanaks kitseks oli muutunud), seisis Rosvitha oma õnne tipul.

Ent Rosvitha pidi õppima igapäev oma ema juures 3 ehk 4 tundi: pidi klaveril harju-

tama; pidi käima võimlemas ja joonistamas ja veel palju muud toimetama väljaspool kodu. Valgukesele ei tulnud mõttesegi selle asjaoluga rahulikult leppida; tema nõudis seltskonda. Küll pühendas ennast taks kogenud pedagoogi targa kannatuse ja headusega sikule, aga sikk nõudis daamide seltskonda. Ja kui seda ei olnud, hakkas ta silmapilk määgima neljasekundiliste vahedega. Esimese kümne minuti jooksul näis see meile hirmus naljakana, teise jooksul igavana, kolmanda jooksul tüütavana, neljandama jooksul pöörasena. Valguke kasvas ja ühes temaga ka tema hää. Kronomeetri abil rehkendasin, et ta määgis 15 korda minutis, see teeb tunnis 900 korda; kui arvata päeva kohta ainult 6 üksiolemise tundi, siis on see 5400 korda ja nädalas 37800 korda.

Klaveritunnid katkestati, muusika tegemisest ei võinud olla kõnetki. Minu naine pidi oma õpilasega põgenema pommikindlasse keldrisse. Et võimalust leida töötamiseks, kolisin torni viimasesse tuppa, kuid asjata; kuigi ma ei kuulnud füüsiliselt määgimist, minu sise mine kõrv kuulis igal neljal sekundil „mää!“ Selle aja kolm lüürilist teost tulid surnult ilmale: üks romaani suri embriona, üks kurbmäng koguni idus. Mitte igast sikulaulust ei saa tragöödiat: seda olin juba varem tähele pannud meieaegse erootilise dramaatika juures.

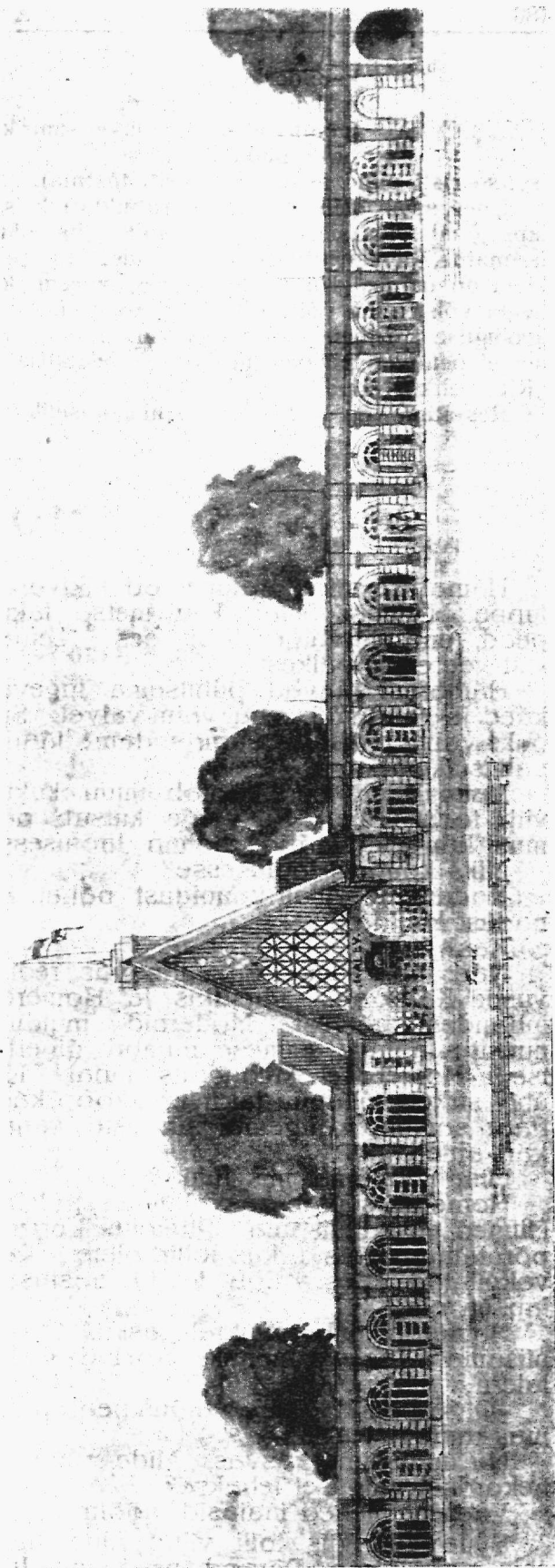
Ent see oli kõik alles lapsemäng. Kenaks muutus ta, kui naaberkond — ja õigusega — hakkas pahandama. Meie pahempoolne naaber tõi uuesti oma grammofoni, mida ta seni minu meeleheaks ei olnud tarvitanud, aknale ja laskis tea laulda kümme korda tunnis „Das Herz am Rhein“. Teine naaber põmmutas igal õhtul püssi; kolmas, kel oli muinasjutuliselt jõurikka häälega baby, tõstis ta igapäev vankrikeses minu aia ääre. See kisa oli veidi vahelduvam kui siku oma ja värskendas alguses; aga kestes jäi ta nii ühetooniliseks ja tüütuks, et ma meeleheitel ütlesin oma naisele:

„Me rõõmustasime, et meil pole enam babykisa kõrvades; aga kui nii rõõgitakse kogu päev, siis võiksite küll ise ühe saada“.

„Jah“ vastas minu naine.

Ma oleksin ju võinud looma öösel salaja ära viia ja hommikul öelda, ta on ära jooksnud; aga lapse silmade ees mängida komöödiat — see on raske ja halb. Seda ei olnud aga vaja: Rosvitha nägi isegi, et Valgukese ülespidamine oli võimatu. Üks tema sõpradest oli valmis sikk kingitusena vastu võtma, — ükski silmapilk minu elus pole leidnud mind heldema käega. Valguke saadeti otsekohe teele; kes ruttu annab, annab kahekordselt.

Kui aga no embriudust juba jõulud hakkasid paistma, kirjutas Rosvitha oma soovisedelile:

„Kalevi“ maja kavand. See maja ehitatakse spordiseltsi „Kalevi“ platsile, Tallinna, Üue turu ääre, arhitekt K. Burmanni kavandi järel.

kaleidoskoop,
indiaanlase ülikond,

XXXXXXX lubamine, et ma suvel saan ka-
heks nädalaks kitse

(seitse risti pidid seda soovi eriti tõstma).

Ühes asjas olen ma täiesti rahuldatud: see laps jõuab elus sihile, kui ka mitte just päris laitmatus õigekirjutuses. Ja kindel on veel: tema on naine. Kui selle juures varem kahelda võis, tema võitlus kitse pärast hävitab igasuguse kahtluse. Ma kaalusin kaua, kas ma ei pea panema oma jutustusele pealkirjaks: „Kits“ ehk „Naine.“

Rosvithas on lady Macbethi naiselikkus,

mis võidab karmi sõjamehe; krahvinna Terzky naiselikkus, mis Vallensteinile kaevab augu; Kriemhildi naiselikkus, mis sunnib Attilat. Muidugi: Rosvitha hea ja pehme süda ei luba kunagi ei alatut äraandi, ei õhutada kuningatapmist; ent „vormiliselt“ on ta lady Macbeth. Tema naiseloomus on alles arenemata. Praegu tunnistab ta veel avameelselt, et ta on väga igatsenud kitse. Täielikuks naiseks saab ta alles siis, kui ta sellekohase tähenduse puhul on kümme sekundit imestusest keeletu, silmad pärani ja pilk kange ning siis hüüab: „Mina igatsenud kitse? Mina? Aga, armsam, kunagi! Kust oled sa küll selle idee saanud?!“

MÕÕTJAD.

Hämaruse tütreid sammuvad kikivarvul tupp. Ühflasi tõstab kuu metsa takka pead, enesel valge loor ees. Leinab vist veerenud päikest.

Hämarust jäävad pühitsema tugevad käed ja roidunud keha, vaim valvel. Sui-
guks vaim, pigistaks surm südame jääda-
valt suikuma,

Vaim minu juure, võtab minu kukile,
viib toast välja. Kuuvalge kutsub põr-
must kaugete sfääride hõlma laotusesse.

Miks kaugele laotusesse?

Kodumaal küllalt kaunidust näha, ke-
nadust kuulda.

Kas?

Näe. Juba silman küla tänavas redivi-
vused Kallikrates, Pheidias ja Homeros,
tuhandest põlvest. Modernid muidugi,
uuesti sündinud esimese numbri õigekirjad,
isegi Homerosel kuldnäpits ninal. Igal
ühel sirkel, süllapuu ja mikroskoop käes.
Paar sammu kaugemal suuruste kannul
kari ametvendi.

Mina vaatama, mis nüüd?

Homeros süütab rasvaküünla põlema.
Mitmed teised niisama. Pheidias korraga
põrutama: «Poised, kas lollid olete. Ras-
vaküünlad käes. Ega te 19. aastasaja
lapsed ole.»

Homeros puh. Küünal tasku. Teised
niisama. Taskust laenuks võetud elektri
latern välja, põlema.

«Oige, poised! Meie valgus peab paista-
ma, kumaõu ka kuu.»

Mu uudishimu kasvas, Mida nüüd ka-
hekordsel valgusel tehakse?

Vaatan: mehed majasid mõõtma.

Hüüavad: Viis tolli villu. Alus halb,
sein pole sirge. Põrand prauguline, laži

lõhkine, katus katkenud. Elamiseks kõlb-
mata! Kunsti maikuugi! Maha!

Sellemõtteline otsus iiga maja kohta
Kuldprilliline Homeros otsuse andmises
esimeste seas.

Mõõtmine naagu masinaaga. Enne kui
märkan, juba linnamajad käsil. Kus ar-
hitektuur? Kus kunst? Varju palju, valgust
vähe. Ohku koõuni pisut. Põikpeade
ehitused. Maha! Eifeli fornid, Versailles'i
lossid, Akropolisid asemele!

Küll sest nähtusest! Vaim seitsme pe-
nikoorma saapad jalga - pardon, vaim
saabasteaga ei kõnni, parem unenäo saja-
penikoorma tiivad külge, edasi!

Nägu välk torman Parthenoni uksest
sisse.

Imede ime: Kallikrates, Pheidias, Ho-
meros & Co juba Parthenonis ees. Kust
need nii ruttu siia saanud?

Jumalate rida seinä ääres kuldseil pie-
destaalidel koõuni kohkunud, kahvatanud.
Mis nõu sirkli, süllapuu ja mikroskoobi
meestel?

Juba Pheidias käskimas. «Poised, mõõt-
ma, kas need kollid seal seinä ääres 20.
aastasajal enam tohivad kükitada.»

Homeros mikroskoobiaga isa Zeusi juu-
re, Kallikrates sirkliaga järel.

Vahivad. Mõõdavad.

Mis? liig muistist moodi näoaga. Juuk-
sed pikad. Ega ta omegi kunstnik ole.
Mene, mene, teekel, uvarsin! Maha troo-
nilt!

Üks väiksem ehitaja rusikaaga Zeusile
kuklase. Mürisedes Jupiter donans troonilt
tükkideks templi põrandale.

Ennäe Hera.

Ei Herale mõõtmist tarviski. Näha

ELEEGIA.

JUHAN JAIK.

Kõrvun veel nüüdki too mändide heli,
 Silmin punavad tüved, —
 Olid kenad need ammuläind suved,
 Mäletad, veli?
 Mäletad, veli, kõveraid kaski,
 Mändi täis tõrvunud haavu?
 Mäletad mülkaid noid, kraave,
 Peet kun sai jahti?
 Haavapuud rähnidest auklikeks puret,
 Kuused ladvuni alasti —
 Paigal säääl sookohal lendlesid alati
 Rongad ja kured.
 Rähnid kirivad, kured ja rongad

Täidavad metsi noid hõiskega üleni,
 Häääl laskub alla pedaja tüveni,
 Põõsaid kun mustavad tombud.
 Põõsaste mustavad tombud
 Vaiksest kuulavad säääl,
 Neelavad kõrkjate hulgad
 Väheimat hääält.
 Kostub ehk nüüdki veel sool säääl kui vanasti
 Kurgede, ronkade heli,
 Sellep sinna veel kunagi, veli,
 Oota mind tagasi,
 Oota mind jäädavaks tagasi.

Iludusvõistluse valitute rühm.

O.Ü. Estonia Filmi poolt „Rekordi“ kinos toimepandud I iludusvõistluse neljast rühmast kõige rohkem hääli saanud iluduste rühm. (Numbrid samas järjekorras kui kino ekraanilgi.) Seda valitute rühma demonstreeritakse praegu „Rekordis“. Toome järgmises numbris kolme iluduse pildid, kes siin esitatud 15 hulgast kõige rohkem hääli saavad.

MEREALUNE RAUDTEE.

Mitte rohkem kui aastat viisteistkümmend—kakkskümmend tagasi räägiti ja kirjutati palju merealuse raudtee ehitamise võimalustest, mis Prantsusmaal Inglismaaga pidi ühendama. Aegajalt esinesid mitmesugused ettevõtjad üksteisest peenemalt üksikasjalisemalt väljatöötatud kavade ja lõpuks jõuti ka tõesti nii kaugele, et ehitustega peale alati ning kui mitte raske ilmasõda vahele poleks tulnud, siis poleks nüüd vahest mitte võimalus puudunud *kuival teel* Pariisist Londoni sõita.

Sarnase ühenduse loomise mõte pole mitte viimaste aegade saavutus, vaid ta tekkis juba 19. aastasaja algul ja huvitav on tema arenmiskäiku jälgida.

Esimeseks Inglis-Prantsuse vahelise kuivamaa ühenduse loomise kavatsuseks oli prantslane Charles Boyd, kes Prantsuse kaldast kuni Inglise rannani üle merekitsuse hiigla silda tahtis ehitada, mis tema eelarvete järele 30 miljoni naelsterlingi oleks maksma läinud. Teine prantslane — Charles Bontet — arvas võivat sedasama kava ainult 8 miljoni naelsterlingiga teostada. Arusaadavalt polnud see kava teostatav. Kuid veel imelikumad olid mitmesugused ettepanekud ühenduse pidamiseks merepõhja pandud raudtorustiku kaudu, mis mannermaa kaldast Inglismaa kaldani pidi ulatuma. Muu seas tehti ka üks ettepanek, et rongid ja koormad saaks hiiglasuurtel parvedel üle mereveetud. Kuid kõik need ettepanekud ja kavad olid teostamiseks rasked, eriti veel, kui tolleaegseid ehituskunsti ja teaduse saavutusi silmas pidada. Rohkem järelemõtled ja asjast huvitatud teadusmehed nägid kavatsitava kuivamaa ühenduse loomise võimalust ainult meripõhja-aluse raudtee ehitamises.

Esimese sellekohase suurema ning üksikasjalisema, ühtlasi ka fantastilise kavaga esines Napoleon I-le prantslane Matieu. Inglismaad mannermaast lahutava merekitsuse La Manche'i keskpaigas on väikene liivasaar, kuhu Matieu väikest rahvusvahelist linna tahtis ehitada. Saarekesel pidid Inglise ja Prantsuse poolt tulevad tunneli otsad maapinnal ühinema. Kõik see sündis siis, kui isegi Matieul raudtee suurest tähtsusest vähe aimu oli. Tunnel pidi täna va taoliselt prügitatama ning maadevahelist ühendust oleks posthobustega peetud. Peab tähendama, et selle kava teostamine oleks olnud ka Napoleoni palavamate soovide järele. Tol ajal valitses ta peaaegu terve Euroopa üle, ainult Vene ja Inglismaa olid väljaspool tema võimupiiri; esimene — oma kauguse ja külmade tõttu, teist kaitses aga meri ja suurem

ning vägevam laevastik terves ilmas. Näib, nagu oleks Napoleon uskunud, et tunnelil võiks Inglismaa suhtes suur sõjaline tähtsus olla. Kuid ka tema oli sunnitud Matieu kava teostamisest loobuma, sest see polnud läbiviidav esiteks, puhttehnilistel põhjustel, ja, teiseks, oleks see võimata olnud ilma Inglismaa abita, kes sellele, arusaadavalt, oleks vastu olnud. Sellega jäi tunneli ehitamise mõte mõneks ajaks soiku.

1838. aastal esines selleaegne kuulsam Prantsuse insener Thomé de Gamond uue ning veel suurepärasema kavaga, mis kuni viimaste peensusteni oli välja töötatud ning tolleaegsete teaduse saavutustega kokkukõlastatud. Gamondi võib õigusega lugeda tõsiseks, teadusele rajatud kava algatajaks, sest peaaegu kõik tema järeletulijad põhjendavad omad kavad ja ettepanekud tema uurimiste saavutustele ja tagajärgedele. Imestamisväärse visadusega uuris see mees igasuguseid võimalusi, ohverdades selleks kõik oma suure varanduse ja raudse tervise. Geoloogiliselt on kindlaks tehtud, et ürgaegadel — võib olla siis, kui inimsugu maa peal polnud veel — oli nüüdne Inglismaa mannermaaga ühendatud, merekitsuse La Manche'i asemel oli madalik, mis geoloogilistel mõjudel alla vajus ning veega täitus — nõnda sai Inglismaa mannermaast lahutatud. Et merekitsuse põhja-kihtide ja muda koosseisu ning iseloomu tundma õppida, selleks laskus de Gamond 4-puudalise vööle kinnitatud kivikoormaga köit mööda 108 jala sügavusesse vee alla, korjas seal kive ja muda ning uuris neid oma laboratooriumis. Sarnaselt saadud andmete põhjal töötas ta välja omad kavad ning esitas need Napoleon III-le mitmes varjandis: 1) ta tegi ettepaneku ehitada meripõhja tunneli, 2) ehitada hiigla raudtorustiku, 3) ehitada raudbetoonist õõnestee j. n. e. Isegi Inglise valitsus sai asjast sedavõrd huvitatud, et ta Prantsuse valitsusele oma kaasabi lubas, kui see mõnda kava tahaks hakata teostama. Kuid kahjuks jäid ka siin kavad ainult kavadeks. Tuli õnnetu 1870. aasta, kus mõlema senini sõbraliku suurriigi vahelkord tuntavalt halvenes. Inglise arvasid, et tunnel võib sõja korral neile väga hädaohtlikuks saada ning rõhutasid igal paremal juhusel, et ainult siis võib Inglismaa vägev ja iseseisev olla, kui ta Euroopast territoriaalselt täiesti isoleeritud on. Kui ekslik arvamine! Midagi poleks kergem, kui tunneli paari minuti jooksul veega täita; tema täieliseks hävitamiseks oleks aga paari-kolme miini küllalt.

Olgu kuidas on, kuid aegajalt leidus ikka

uuesti ja uuesti mitmesuguseid üksikuid ettevõtjaid ja seltse, kes asja teostamisele ärilist iseloomu hakkasid andma. Nõnda asutas lord Richard Grosvenor 1872. aastal Inglismaal erilise aktsiaseltsi, kes Prantsuse valitsusega läbirääkimistesse astus. Samal ajal asutas ka Prantsusmaal majandustegelane Michel Chevalier selle sarnase seltsi ning asi edenes sedavõrd, et Prantsuse ja Inglise valitsused 1876. aastal tunneli kaevamise asjus omavahelise lepingu sõlmisid. Olid ka vastavad krediidid määratud, kuid sedavõrd väikesed, et kumbki pool töödega peale hakata ei julenud. Siis asusid tööle energilised eraettevõtjad — esialgu kolm Inglise raudteeseltsi, kes viimaks ühinesid ning omad õigused neljandale seltsile edasi andsid. See selts omandas merekitsuse Inglise kaldal Folkestone ja Hythe vahel tüki maad ja hakkas tööle. See edenes jõudsasti ning poole aasta pärast omandas üks uus aktsiaselts kõik töö, masinad ja sisseseaded 250.000 naelsterlingi eest. Sellega hakkas Charles Boyd'i idee Inglise-Prantsuse kuivamaa otseühenduse loomisest täidminekule liginema ning meie oleks võinud vahest ühe suurema ehituskunsti ime tunnistajateks olla, poleks mitte rasked ilmasõja sündmused peale tulnud.

Inglise-kaldal algasid tööd Dover'i ligidal Shakespeare kalju juures, Prantsusmaal — Sangatte'i juurest, mis on 8 versta läänepool Havre'i. Kavatsitava tunneli pikkus oleks olnud 49½ versta, millest 31 versta pidi mere alt läbi minema ja läbimõõt — 3 sülda. Merkitsuse läbistikkune sügavus on 25 sülda, kuna tunnel 50 sülda allpool veepinda oleks olnud. Selle sügavuseni on Havre'ist kuni Dover'ini 7672 puurauku tehtud ja leitud, et selle sügavuseni on 25 sülla paksune veekindel hall kriidi kiht. Ilmasõja alguks oli mõlemist otsast 17/8 versta tunneli läbi kaevatud. Esialgu taheti ainult üks tee teha, kuid oli kavatsusel ka teise paralleelse tee kaevamine 7½ sülla kaugusel esimesest. Iga öö-päevaga kavatseti üldse 10 sülda edasi jõuda ning sellega oleks tunnel võinud 5 aastaga valmis saada, ning tema ehitus oleks selleaegsete hindade järele 400 miljoni kuldfranki maksuma läinud. Esialgu taheti ööpäevas 50 rongi läbi lasta, kuna edaspidi

nende arvu kuni 150-ni oleks võinud tõsta. Vaenlaste sissetungimise ärahoidmiseks sõja korral kavatseti tunneli sissekäigud maapinnale ehitada, nõnda et neid suurtükitulega kaugelt merelt oleks võinud purustada ja vaenlasele sissepääsematuks teha, kuna veealune osa terveks oleks jäänud.

Siin juures ei saa vaikides mööda minna ühest asjaolust, mis kõige peale vaatamata imekülluna paistab. Ehk tunneli kava küll ammu kinnitatud oli ning täie hooga tööd tehti, leidus Inglise võimumeeste, eriti sõjaväelaste seas sarnaseid, kes tunnelis suurt sõjalist hädaohtu nägid; selle tõttu pandi ka kaevamistööd mitu korda seisma ja lubati lõpuks jälle edasi ehitada. Prantsuse poolt töötas üksi Põhja Raudteede Selts kogu aja katkestamata.

Nende ridade ülesandeks pole selle küsimuse arutamine ja valgustamine, kuid võrd otstarbekohane oleks see tunneli majanduselus võinud olla. Kuid huvitav on jälgida selleaegset avalikku arvamist. Ajakirjanduses sõeluti seda küsimust igakülgselt ja leiti, et mõõduandev pole mitte see küsimus, kas tunneli peab ehitatama, vaid see — kas teda võib ehitada küllalt otstarbekohaselt ja hästi ning väikeste kuludega. Ning viimase küsimuse peale oli peaaegu alati ainsaks vastuseks — jah. Seda vastust põhjendati mitmesuguste asjaoludega; esiteks, et töö on võrdlemisi kerge, sest raiuda tuleks ainult läbi pehme kriidikivi, mis väga veekindel ja väljavedamiseks kerge on. Teiseks annaks kuivamaa otseühendus suurt aja ning töö kokkuhoidu, sest sellega jääks ära mannermaalt Inglismaale ning vastuoksa veetavate kaupade ümberlaadimine vagunist laeva ja tagasi, mis peale ajaraiskamise veel kulukas on j. n. e. Lõpuks sarnasel tunnelil võiks sõja ajal määrata suur tähtsus olla.

Omaval ajal ilmusid Saksa ajakirjanduses üksikud teated kavatsustest tunneli läbikaevamiseks Bosporuse all, mis Euroopa kallast Aasia kaldaga oleks ühendanud. Kes tahaks eitada, et saabub tõesti kord niisugune aeg, kus rongist väljaastumata Londonist Pariisi ja Konstantinopoli kaudu Indiasse võime sõita.

Ainetel K. M.

LENIN.

Lenin on oma nime kustumata tähtedega ajaloosse kirjutatud. Ta on seda verega kirjutatud ja see kardab kõigist tintidest kõige vähem kustumist. Tshingiskhan, Tamerlan, Napoleon, Johann Hirmus, Peeter I — kõik need

tarvitasid seda tinti ja ajalugu ei pääse nendest mööda. Ta peab nendega tegemist tegema, peab nendega arvet pidama.

Lenin on nüüdisajale veel liig lähedane, et tema tähtsust kaudseltki õigesti saaks hinnata.

Praegu ei saa veel ükski ajaloolane erapoolelt teda hinnata, ei vastane, veel vähem poolehoidja. Kõik see, mis tema algatusel tehtud, ei ole lõpule viidud ega lõpulikult kokku langenud, kuigi tema ise juba invaliidina oma tegevuse tulemusi, positiivseid või negatiivseid, võib vaadelda ja ennustada.

Niipalju on peaegu veel kindel, et tema poliitiline tegevus lõppemas on ja ühtlasi on ka tema rajatud Venemaa uus ühiskondline kord — kommunism — välja suremas.

Toome siin ühe väljamaa kodanlise lehe *) kaastöölise kirjelduse Lenini viimase tähtsama esinemise ja tema kui kõnemehe kohta. See aitab seletada nõiduslikku mõju, mis sel mehel „punase“ Venemaa peale on. Ühtlasi on see parem karakteristik Leninist kui kõnemehest.

Lenin esines avalikult viimati möödunud aasta 26. novembril, kirjutab nimetatud lehe kaastöölise, Moskva nõukogu pidulikul koosolekul Suures Ooperis. Varsti pärast seda taandus ta riiklisest asjaajamisest. Hiljuti jäi ta jälle tõsiselt haigeks.

Lenini viimane esinemine oli väga tähelepanemisvääriline. Enam kui aasta jooksul ei olnud ta suuremate hulkade ees kõnelenud. Novembris oli ta kaks lühemat kõnet pidanud: ülevenemaalise täidesaatva keskkomitee sügisel istangul ja kommunistilise internatsionaali neljandal kongressil. Nüüd aga seisib ta jälle hulkade ees, „oma“ rahva ees. Et selle mehe poliitilist ilmet täielikult mõista, peab teda tingimata tema armastatud „masside“ ees näinud olema. Ainult siin on Lenin see, mis ta tõesti on.

Kulla ja punase sametiga kaunistatud Suure Ooperi hiiglasaal oli rahvast tungil täis. Kõik ettevaatus-abinõud olid tarvitusele võetud. Väljas teatri ees ratsutasid tshe-ka-mehed ärevalt edasi-tagasi ja tõrjusid vandudes ning sõimates uudishimulikku proletariaati edasi. Meid ajakirjanikke viidi läbi Ooperi keldri, kus sõna tõsisel mõttes iga kahe sammu taga seisib sõdur püssi ja täägiga. (Hirm võimalikkude kallalekippumiste eest pidi määratu olema. Nii ei valvatud omal ajal tsaarigi.) Näitelava oli inimesi täis; punase kaleviga kaetud laua ümber istu-

sid Moskva nõukogu liikmed. Kamenev juhatas. Näitelaval oli ainult Kremli „aadel“; silma paistsid Kalinin, Radek, Steklov, Lunatsharski, Krölenko ja paljud teised.

Kamenev avab koosoleku; kuna kõik vabiseses Lenini tulekut ootavad, paneb Kamenev Moskva nõukogu uue valimisseaduse hääletusele. Kannatamatus suureneb. Püütakse endid sellega lohutada, et see on vaid vormitüümine ja Lenin kohe tuleb. Ei. Tagumistest ridadest küsib keegi, kuidas tööta töölised valima peavad. Ta paneb ette, seaduseelnõu vastava paragrahviga täiendada. Osa koosolijatest on selle

poolt, kuid suurem hulk vilistab iga auguste valimiste ja tööta tööliste peale. Kannatamatusest meeletutena oodatakse Lenini, tahetakse näha ja kuulda teda. Kerge vaevaga lahendab Kamenev küsimuse. Ta seletab lihtsalt: „Valimisseadust on nõukogu asjatundjad hoolega kaalunud. Kes elnõu vastu võtmise poolt, need tõstku käed.“ Ja kõik tõstavad käed.

Kui see asi õnnelikult jones, hüüavad tuhanded hääled: „Lenin! Lenin!“ Kuid üldiseks pettumuseks ei kõnele Lenin ka nüüd mitte. Sõna saab nõukogu liige seltsimees Dorofjev, kes ette kannab aruande Moskva nõukogu tegevusest avaliku hoolekande alal möödunud aasta jooksul. Jäine külmus valdab kuue tuhande pealise kuulajate hulga; seltsimees Dorofjev kõneleb Moskva tänavraudteest, raudteest, saunadest,

milledesse igapäev 100.000 inimest mahuvad pesema veevärgist, mis nii ja nii mitu pange rohkem vett annab kui aasta eest, valgustusest ja tänavate sillutamisest. Ta kõneleb ühetooniliselt, haigutama panevalt, igavalt. Ta räägib, räägib, — vahetpidamata tervelt kaks tundi.

Kui ta lõpetanud, valdab kuulajaskonda niisugune ärevus, et õhk näib virvendavat. Ainult Kamenev silitab muheldes habet; ta võib rahul olla: näitejuhatusel töö on suurepäraselt õnnestunud. Siis tõuseb ta pikkamööda ja ütleb pidulikult: „Sõna saab seltsimees Lenin“.

Selle peale tõusid kõik näitelaval olijad püsti, nende vahele moodustus käik, kitsas koda inimihudest, mis ulatas pimedas kulissidetaguseni. Tumeda avause poole tagaseinas, kust Lenin pidi ilmuma, vahtisid aine 6000 silmapaari.

Lenin.

*) „Frankfurter Zeitung“.

Pildid Hiiumaalt.

Foto Naisson.

Linalõugutamise talgud.

Kartulivõtmise talgud.

Kõik kommunistid ja nõukogu liikmed näitelaval; kogu saalitais mõirgavaid ja käsi plakutavaid inimesi; kõik diplomaadid ja ajakirjanikud ja isegi muusikandid orkester-ruumis,

keskajuba internatsionaali olid mängima hakanud, — kõik seisis püsti ja vahtisid üksisilmi selle tumeda punkti poole, kust Lenin pidi tulema. Igavikkudena möödusid sekundid, pool

minutit, minut, kaks minutit. Ärevus suurenes iga vilkega. Midagi sarnast pole ma enne iial näinud. Kolm minutit mõirgas ning applodeeris meeletu vaimustatud hulk, seistes ja vahtides saladuslikku avaust kulisside vahel. Lõpuks, lõpuks, kui mõned juba uskuma hakkasid, et viimsel silmapilgul midagi kohutavat oli juhtunud, tuli ruttu lühikeste sammudega Vladimir Iljitš Lenin, Vene talupoegade ja tööliste keiser!

Ovatsioonid muutusid kahe-, kolme-, tuhandekordseks. Saalis möllas torm. Kuna aga saalis 6000 inimest meeletult märatsesid, ei kinkinud ebajumal neile ainustki pilku. Ta surus mööda minnes nõukoguliikmete käsi. Rääkis midagi. Siis astus ta rambi ette, toetas seljaga vastu punast lauda ja vaatles lage. Vaatles inimesi ja naeris. Või moonusus ta nägu? Särasid pisarad ta silmis?

Poolvene, poollatari talupoja-pea nagu Venemaal tuhandeid. Pealagi paljas. Näojooned eriti nurgelised, valjud, brutaalsed. Kitsad pilusilmad, milledest sädemed välguvad. Otsaesine avar, kogu nägu valitsev. Võimas ilme. Mitte midagi haiglast näojoontes. Niisugusena seis ta, lihtsas kaelani kinninööbitud frentshülkonnas. Välimus meelega lihtne. Lenini taolised inimesed ei ole edevad. Nad oskavad ainult ühte nautida: võimu. Jätkus ainsast käeliigutusest ja kõik vaikusid. Oleks nõõpnõela kukkumist kuulda võinud.

Lenin on hiilgav kõnemees. Ta kõneleb tuhandetele nagu oleks ta oma toakeses mõne üksiku üliõpilase seltsis ja vaidleks nendega. Ta kõneleb vilkalt, sarkastiliselt, tabavat nalja tehes. Üks mõte näib teist taga ajavat, enne veel kui see väljendatud. Näo-ilme muutub sagedasti. Kord on ta tõsine, teinekord sulub ta pahema silma ja pilgutab kavalasti paremat. Ta on rahvapärane kõnemees, nagu neid ainult Inglismaal leida. Vanal Venemaal ei olnud kõnemehe. Keisriaegsed riigimehed ja parlamendi-tegelased ei pidanud tarvilikuks rahvakoosolekutel kõneleda. Enamlased teevad seda järjekindlalt; see on osalt nende edu põhjuseks.

Lenin-rahvusvahelane kõneleb täitsa vene-laadiliselt. Ta tarvitab palju naljakaid, tuse-daid rahvalikke kõnekäänusid ja puudutab aegajalt Vene rahva-hinge keeli. Keegi ei tunne rahva-hinge nii hästi kui Lenin, kommunistiline panslavist. „Vladiyostok on jälle meie oma,“ ütleb ta võidurõõmsalt ja kuulajad mõirgavad vaimustatult. Ta juhib hulka, ilma et see seda märkaks. Temal — tegutsejal — on kindel usk, et proletaarlaste riik, mille ta loonud, püsima jääb. Seepärast kõneleb ta nii, et iga kuulaja märkab: see mees teab, mis ta tahab. „Otsustasime taganeda ainult seks, et veel kaugeemale hüpata,“ ütleb ta ja kogu tema väli-

muses on midagi metsikut, röövloomalikku. Ta kõneleb nagu koolmeister poiste karjale. Iga sõna on õpetus, — kui vaja moraalne hoop. Vägisi taob ta „arenenud hulkadele“ oma mõtled pähe. Kuid tugevaimalt valdab ta kuulajaid, kui ta peaaegu prohvetlikult kõneleb aastasadasid vapustavatest suurtest probleemidest ja sündmuste suhetest.

Nii kõneleb mees, kellela Vene revolutsioon ja hulk ajalugu kindlasti teist teed oleks läinud. Mees kõige paremas eas; Lenin on praegu 53 aastat vana: ta sündis 1870. a. aprillis Simbirskis Volga ääres väikse mõisniku pojana. Mõisnikkudeks nimetatakse neid seal; õieti on nad põlised talupojad, esivanematelt tatarid. Tundsin varem, mitu aastat Simbirski kubermangus elades, mitut Uljanovi perekonna liiget. Kõik veidi ekstsentrilised, metsikut ja tigidad. Kuid anderikkad. Kinematograafi-üllatusena tundub, et Lenin Kerenski isa juures abituriumi tegi.

Revolutsiooni-keerise päevilt on senitundmatu juhus väärt jutustatud saada: 1917. a. novembris, mõni päev peale pööret, pidas rahvakommissaride nõukogu Peeterburis Smolnõi instituudis, enamlaste esimeses kantšis, koosolekut. Kõik tänapäev juba ajaloolised dekreedid kirjutati tol ajal Lenini kabinetis. Peeti parajasti nõu dekreedid üle, mis hiljem osutus tähtsaimana uue võimu toena: see oli „punaväe“ asutamise dekreet. Kogu maa oli pahempidi pööratud. Smolnõis oli osa seltsimeestest nõutu. Sõja-asjatundjad esinesid „punaväe asutamise dekreediga“, mis Leninile ei meeldinud. Nõupidamine ei edenenu. Keegi ei teadnud, kuidas asja korraldada. Siis haaras Lenin sule ja kirjutas 30—40 minuti jooksul kogu dekreedid valmis. Poole tunni pärast kandis telegraaf dekreedid kogu Venemaal mööda laiali.

Lenin oli algusest peale Vene revolutsiooni tõukejõuks. Punavägi on ideelt tema loodud. Verise brutaalse terrori alustas tema. Ja ometi olla tal ühtlasi väga õrnade tunnetega hing „sõpruse ja inimlikkuse kaunimad väljendused ei ole temale võõrad“, ütleb Maksim Gorki. Kuid et tulevastele põlvedele luua maapealne paradiis, on ta tuhandeid, võib olla miljonid kaasaeglasid surma kihutanud. „Mulle näib“, ütleb Gorki edasi: „et kõik üksikuisse isikusse puutuv teda peaaegu sugugi ei huvita; ta mõtleb ainult erakondade, hulkade, riikide peale. Sel alal on ta kaugelenägija, geniaalne mõtleja ning eksperimentaator. Tema isiklik elu on säärane, et usklikeudest aadetest rammal aegjärgul teda pühaks oleks peetud.“

Mis on ta sisimalt? Metslane või pühimus? Kristus või Tamerlan? Mõlemad üheskoos? Ja kõige selle juures tüübiline tubane õpetlane. Teoreetik ja tegutseja ühtaegu. Tamerlan-

Saksa militarism.

Saksamaal õpetatakse vangimajades võimlemise firma all püssiharjutusi. Harjutamisel tarvita-
takse puupüsse, aga kui kõik võtted nendega käes, võib päris püssiga kohe tegevusse astuda.

Kristus kirjutuslaua ääres. Juba tänapäev on ta isik muinasjutuline. Saja või tuhande aasta pärast saavad tulevased põlvned teda kindlasti geeniuuseks pidama. Näeme teda liig lähedalt ega või seepärast mingit otsust teha, mille vastu jalamaid tuhandelt poolt meeletult protesteeritaks. Ei tarvitse kohe enamlane olla, tõendades, et ajalugu õigustatud on teda teiste suurvaimude kõrvale paigutama. Lenin on fannaatiline, võiks öelda geniaalne hävitaja. Kuid mis on tema utopilistest nõorus-unistustest saanud? Ta vastab ise: „Üleilmist revolutsiooni ei saa lubadusteta teha. Ükskõik, kas neid täidetakse või mitte. Kes sellest aru ei saa, see ei tea üldse mitte, kuid revolutsioone tehakse.“ Kui aga kõrvaltvaatajad sõnavad, alles siis, kui Venemaa on majanduslikult üles ehitatud, selgub, kui suur riigimees ta on, siis usume, et Leninil õigus on seda otsust liig „pedantlikuks“ nimetada.

Lenin ja Peeter Suur! Tahtmata kipud neid võrdlema. Leninil oli sama kui Peetrigi julgust Vene rahvahulkade käärivat taigent hiiglakätega hoolimatult, metsikult ja põhjalikult sõtkuda. Saatanlik, otsustav, jonnakas lõpuarve kõige vanaga. Määratu, sügavale-ulatav sotsiaalsete kihtide segipildumine, mille suurt tähtsust Venemaa tuleviku suhtes praegu veel keegi ei suuda hinnata, on peaasjalikult Lenini töö.

Ta on Venemaa ümber künnud. See on tema teenus. Keegi ei tee seda järel. Sama kui adra hammustused põllule kasulikud, saab Venemaale kasulik olema Lenini ennekuulmatu hävitustöö.

Kord tuli Lenin rahvakommissaride nõukogu koosolekule. Seinal rippus, nagu kõigis Vene ametasutustes, tema pilt. Pahemal pool Marxi, paremal pool Engelsi pilt. Teravmeelne Radek ütles: „Tead, Iljitsh, sina keskel ja Marx sinu pahemal käel, — nii on õige. Aga sinu paremal käel peaks Peeter Suur rippuma.“ Lenin ja kõik juuresolijad naersid. Võib olla, tulid neile teise venelase sõnad meele. See mees — tuntud tagurlane-professor — ütles: „Paljud venelased vihkavad Lenini sama kui mina; kuid seda ei saa salata: ammu enam pole ükski venelane Euroopale nii tublisti pähe sülitanud nagu tema!“ Viie lühikese aasta jooksul on ta osanud mitte-millestki kõrgele sündmustepinnale kerkida ja kogu maakera populäärsemaks isikuks saada.

Praegune Vene riik tugeneb peaasjalikult Lenini õlgadele. Kommunistid ise teavad seda kõige paremini ja hoiavad endi hiiglast nagu habrast väärtasja. Viis aastat valitseb ta juba, kuid vähesed venelased on teda isiklikult näinud. Varematel aegul oli kergem keisrit Tsarskoje Seloo pargis jalutamás näha. Lenini

ei näe keegi. Kremli ja Gorki — Moskva lähedal asuvas Lenini suvimajas —, kus ta oma naise Nadeshda Krupskaja ning ainsa tütre seltsis lihtsat, peaaegu talupoja-elu elab, vabab teda ööd ja päevad ustavaimatest kommunistidest kaitsevagi. Kui ta avalikult esineb, siis nähakse tema kõrval alati isikliku kaitseväge komandandi tumedat nägu. Ka Lenini viimse kõne kestes seisis ta tema kõrval. Ja

kui Lenin kõne lõpetas ja mürisev kiiduavaldus algas — pöörane, metsik ovatsioon —, piiras teda jalamaid ustavate valvurite ring, mis kedagi kutsumatut ega „kahtlast“ lähedale ei lasknud; piiras teda nagu raud-vööga, saatis ta kiiresti läbi kodade ja treppidest alla auto juure ja viis pöörase rutuga Gorkisse tagasi.

Pärast seda ei ole teda avalikus elus enam nähtud.]

LÕPP.

FR. BOUTET jutuke. Tõlkinud — rb.

Oma näidendi käsikirjaga, mille üks teatri juhatus talle tagasi oli saatnud, püsti peaga ja kulunud palitus lahkus César Macableu võidurõõmsa näoga kohvikust, olgugi et tal rõõmuseks mingit põhjust polnud; kuid see tehtud uhkus aitas teda igakord elukibedustest üle ja kõrtsides rääkis ta endast alati, kui „elust äravõidetud“ inimesest.

See õnnetu võitlus saatusega kestis juba kolmkümmend aastat, võitlus, mis oli alanud tol päeval, mil entusiastiline noormees César Macableu Pariisi saabus, et värssse kirjutades endale kuulsust võita. Kõiksugu õnnatud armatsemised, millede arv leegion ühelt poolt ja teatrihuvid ning kõrtsiskäimised, kus igasugused, väikesed kirjanikud üheskoos end sellega lõbustasid, et fiksteiste töid vastastikku kiitsid — teiselt poolt olid ta aja ära raisanud.

Väikesed rahasaadetised, mis ta oma isa käest sai, kes väike talupidaja oli ja end sellega lohutas, et tal kuulus poeg — aitasid teda vaevaliselt, kuid siiski kaunis muretalt elada. — Kümme aastat oli ta oma teost kirjutanud; see oli viievaatusline, värssides, kirjutatud näidend, mille pealkirjaks oli „la Décevante“. Kui ta siis tööga lõpuks valmis oli, kutsus tema rea kirjanikke kokku ja luges neile kusagil kohvikus oma luuletöö ette. Loeng hakkas õhtul pool kümme, kuid ei lõppenud veel kella ühekski ära. Seal juhtus kuulajate seas mingisugune segadus, mis aga kohviku omaniku ilmumisega jälle lõppes, kes tuled kustutas ja inimesed laiali kihutas.

„La Décevante“ rändas nüüd aastate kaupa lauasahklid, karpisid ja teatrikassasid mööda. Aeg aga möödus. Vahepeal oli luuletaja isa surnud, kes pojale siiski paartuhat franki pärandanud, mida see aga varsti läbi lõi, sest ta armastas uhkesti elada. Kui raha lõppenud, elatas César Macableu end väikeseist kirjatöist; kuid lootus, et tema „la Décevante“ ikkagi kord etendusele tuleb, hoidis teda eevil.

Täna aga oli ka see lootus lõpulikult kadunud. Teater, mis tema „la Décevante“ tagasi oli saatnud, oli viimne teater Pariisis, mis César Macableu teose esietendusele panemiseks veel kõlbulik oleks olnud. Kõik teised teatrid olid tema näidendiga juba ammugi sarnaselt talitanud. Väsinult lonkis nüüd César Macableu uulitsatel. Ta oli oma äpardusest täiesti lõõdud.

Kord oli üks nooreea sõber, kes praegu juba kusagil juhtival kohal, teda tühele teatri direktorile soovitanud, kes kõik teha oli lubanud, et noort kirjanikku aidata. Poolteist aastat oli César Macableu ootama pidanud. Tagajärge kandis ta nüüd taskus: see oli käsikiri, mis talle jällegi tagasi oli saadetud. Ka see viimne katse oli tal ebaõnnestunud.

— Kõik on lõpetatud . . . nüüd on lõpp. — Ta tundis korraga, et ta juba vanaks oli jäänud ja talle tuli meele, et ta tüüriraha maksmata oli jätnud ning et üks väikepoe pidaja, kes teda seni poolmuidu söötanud oli, igapäev ta kaela peal käis, et oma võlgnikult raha välja pressida, mida sellel aga kunagi polnud. Ta riided olid niivõrd vanad, et nad iga silmapilk laguneda võisid ja ta jalanõud olid aukusid täis. Ärides, kus ta ajuti töötas, olid tal kõik avansid võetud ja kõik, mis veel müüa oleks kõlbanud, oli juba müüdud. Seisukord oli lootusetu. Tal hakkas endast kahju, ja pea härduse tundega mõtles ta oma viletsuse, vaesuse ja üksikluse peale. Äkki tuli talle ta onutütar Béatrix meele. See oli ainus olevus, kes tema perekonnast veel elus oli, ja ehk see küll igavavõitu, nõudlik ja naeruväärine inimene, oli ta teda siiski omaviisi (sallinud) armastanud. „Ütlen, et temale võõrsiks lähen. Võib olla kutsub ta mind lõunale ja see on parem, kui uulitsal hulkumine,“ arvas ta ja sammus onutütre Béatrix'i poole, kes end Béatrix Merlette'iks nimetas, ning noorte tütarlaste instituudi juhatajaks ja ühtlasi ka omanikuks oli.

Umbes kella viie ajal jõudis ta pärale. Instituut asus ühel vähekäidaval tänaval. Kül-

mas eeskojas kohtas Cèsar Macableu onutütart ennast, kes end sest ajast saadik, mil ta teda viimast kord näinud, sugugi ei olnud muutnud. Aastad olid ta juuksed kohati küll valgemaks teinud, kuid see oli ka kõik. Viisakalt, pooljahedalt võttis ta oma külalise vastu, ja nad vahetasid üksikuid, banaalseid fraase. Neiu Merlette rääkis oma asutusest, mis täiel õitsel oli. Viisakalt päris ta omakord ka onupoja näidendi saatuse järele. Ennemalt, kui Cèsar Macableu teda vaatamas oli käinud, oli neiu Merlette just nõndasama küsinud, ja C. Macableu oli alati vastanud, et ta näidend alles läbivaatamisel olla. Kuid sel päeval tabas teda see küsimus kõige valusamalt. Tal polnud jõudu ega tahtmist asjade seisukorrast vaikida ja neiu Merlette'i poole pöördes ütles ta ahas-tuses:

„Kõik on otsas! Mitte millaski ei mängita seda! Ja mul ei jää muud üle, kui surra! — Neiu Merlette oli keeletu.

„Kuidas? Kas siis kunagi ei mängita seda teost, mille lehekülgi teie . . .“

Ta peatus ja jäi kuulutama. Cesar Macableu kõneles edasi. Ta jutustas tervest omast elust, omist viletsustest, kannatustest ja õnnetustest. Ta rääkis ruttu ja hingeldades. Ja lõpuks, pead käte vahele võttes, hakkas ta nuuksuma. Minutid läksid . . . Ta tundis, kuidas üks käsi ta õlga puudutas ja ta tõstis pea üles. Neiu Béatrix Merlette seisis ta ees; vaevalt nägi ta teda läbi pisarate. Ja üuesti jäi kõik vaikseks. Neiu Merlette'i kahvatu nägu oli nüüd üleni punane ja ta kogeles vaevalt kuuldavalt:

„Onupoeg, kas teie ei taha mind omale naiseks?“ Mees võpatas. Naine jätkas:

„See on ainus võimalus. Ja, ja ma pole küll mitte ilus, ka pole ma enam noor . . . Kuid see on ainus pääsetee. Ma pakuku teile muidu rahalist abi, aga viimaks saavad inimesed selle

kohta midagi teada. Ka oma juure elama ei või teid võtta, sest siis tekiksid jällegi kõik-sugused jutud. Võtke mind naiseks! — Te olete nii suur luuletaja — nii imestamisväärine inimene.“

Cèsar Macableu küsis enda käest, kas see kõik unes või ilmsi on, mis ta ümber praegu sünnib, kas ta onutütar Béatrix teda viimati ei narri . . . Kuid ei, ei, see oli täiesti tõsine omas meeleliigutuses peaaegu naeruväärine, kuid C. Macableu oli põrutatud ta näoilme, mis ühe vanatüdruku kohta liig lahke — mahe oli. Viimane jätkas: „Kunagi ei oleks ma julenud sest teile rääkida, mu onupoeg, mitte kunagi . . . Kuid nägin teid nii õnnetuna . . . Ja poolsosinal jätkas peale lühikest vaikust: „Olen teid kogu eluaeg armastanud!“

Cèsar Macableu istus ikka veel kivistunud. Ja imestades nägi ta, kui võrd võib inimese nägu ühe tundmuse all muutuda. See kollane, inetu, külm ja kinnine nägu, mis nii kaua oma tundmuse oli varjanud, oli kui ümber muudetud.

„Jumal!“ ütles C. Macableu endale, — „miks ma seda ennemalt kunagi tähele ei pannud?“

Ja takujutas oma tulevast elu siin vaikselt, pühas majas ette, kus vanadustki kergelt ja rõõmsalt võis vastu võtta.

„Ja teate,“ ütles neiu Merlette. „Olen nii uhke teie üle. Iga aasta jõuluku mängivad mu õpilased ühte näitemängu ja siis, kui lubate, võivad nad ka teie „la Décevante“i mängida. Oo, need lapsed juba mõistavad midagi. Ja pealkirja võib ju ka muuta, kui see teile enam meeldib.“

Minut aega vaikis Cèsar Macableu. Kuid neiu Merlette'i otsa vaadates puhkes ta äkitselt naerma ja ta käsi võttes vastas ta:

„Kõik sündigu teie tahtmise järel, mu armas Béatrix. Olen liig õnnelik nüüd, kui tean, et mu näidendit ikkagi mängitakse.“

KULTUURI ÕITSEAEG PERUUS.

M. ERREL.

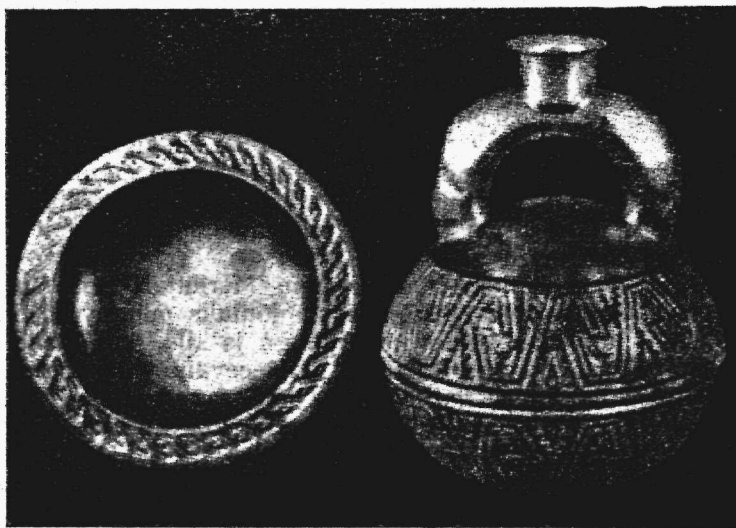
Kui Hispaania konquistadoorid Ameerika algrahvastega kokku puutusid, leidsid nad eest suguharusid, kes oma kultuurses arenemises kiviajajärgust metallajajärku üleminekul seisid. Metallid aga, mida nad tarvitasid, olid harva pronks ja raud, nagu seni tuntud maades, vaid vask ja kuld. Mõnedes kohtades tarvitati küll ka Euroopas ja Aasias vaske rohkem kui pronksi. Vase tarvitamise põhjus on üks ja sama kõigis maades: teda leiti tükki-dena ja teda on kergem ümber töötada, kui paljud teisi metalle. Inimestest võtsid ta esime-

senat tarvitusele muidugi need, kes elasid vase loomulikkude leiukohtade juures. Nii tuli Põhja-Ameerikas vask tarvitusele ühel ajal nii indiaanlaste kui ka eskimode juures.

Lõuna-Ameerikas oli asi teisiti: siin pakkus loodus inimesele kulda ja hõbedat, mida ka ohtralt igalepoole tarvitati. Kui hispaanlased Ameerikasse tungisid, leidsid nad seal kulla ja hõbeda tarvitamise ja nendest metallidest nõude valmistamise kõrgel arenemisjärgul olevat. Üldiselt seisis Lõuna-Ameerika õhtu-poolses osas elavad rahvad kõrgel oma kul-

tuuriga : seal kasvatati maisi, ube, kartulid, puuvilla ja muid taimi, mida mujal ei tuntud. Üsuti päiksesse ja kummardati teda — sellest ka kuningate ja üldse kõrgema klassi nimetus: „inkad“ „päiksepojad“.

Niisugusel arenemisastmel oli praegune Peru, kui Pizarro oma kaaslastega seal randus. Hispaanlasi pimestas kuld ja nad ei näinudki muud kui teda. Et rohkem kulda rahvalt välja pressida, vangistas Pizarro kuningas Atahualpa ja lubas teda kuulmata kõrge lunastusraha eest vabaks, laskis ta hiljem ometi surmata, ehk küll kuningas nõudmised täitis ja veel rohkemgi lubas oma priiuse eest kui nõuti. Sellele teole ajas Pizarrot kartus, et rahvas oma kuninga kullandmistele vastu hakkab panema. His-

Taldrik ja veekann kullast. Leitud Perus.

paanlased tungisid sügavale maa sisse, aetud kustutamata näljast kulla järele. Mida nad seal nägid pimestas tõesti nende silmi. Sellest jutustavad meile Pizarro kaasaeglased: esimeses joones tema sekretäär Francisko de Xeres ja Garcilasso de la Vega, ühe hispaanlase ja ühe inkaprintsessi poeg, kes aastal 1540 Kuzkos sündis ja kes kuningas Atahualpa sugulasena pärismaalastelt rohkem kuulis, kui päris hispaanlased. Temalt saadigi peasjalikult teateid kuulsa päikesetempli üle Kuzkos. Selle templi laskis Pizarro püha Dominikuse kirikuks ümber ehitada. Templi müürid olid maast kuni katuseni kuldplatedega kaetud. Seal, kuhu hispaanlased pärast oma altari ehtasid, seisis hiiglasuur päikese kujutus paksudest kuldplatedest. Oma kiirtega ulatus see päikene ühest templiseinast teise. Selle päikese sai üks Hispaania rüütel pärast Kuzko äravõtmist sõjasäagina omale. Balsameeritud kuningate kehad,

kes kui päikesepojad selle päikesekujutuse taga oma viimast und puhkasid, toimetati perualaste poolt ühe osa varandusega enne linna allaandmist kõrvale.

Kuule kui päikese naisele oli samasugune tempel ehitatud, mis päikesetemplist sellega lahku läks, et seal kulla asemel igalpool hõbedat oli tarvitatud. Ka Veenusele ja Plejaadidele olid hõbedased templid pühendatud, kuna välku ja müristamist ning vikerkaari kuldsetes templites austati. Templite juures leidusid sammaskäigud, mille seinad ja põrand kõik kuldplatedega kaetud olid. Paiguti ehtisid sambaid smaragdide ja türkiiside. Templite juures oli aed, kus kõik kasvud ja loomad kullast ja hõbedast kujutatud olid, isegi aiariistad olid nendest metallidest. Kullast ja hõbedast olid muidugi ka kõik vaagnad, kausid, kannud ja kruusid, mida templiteenistuses tarvitati.

Inkariigi üksikutel provintsidel olid oma templid, mis kõigiti Kuzkos asuvate templitega oma rikkuses võistelda võisid. Nagu kaasaegsed jutustavad, jättis kõik templid oma varju tempel, mis asus ühel saarel Titicaca järvel. See tempel oli ehitatud kohale, kuhu päike kord oma mõlemad pojad, esimesed inkad, maa peale saatis. Kui perualased hispaanlaste kullaahnusest kuulsid, uputasid nad templi rikkused järve.

Nagu templid, nii olid ka kuningate lossid kullaga ehitatud. Kullast olid kõik riistad, kullaga olid seinad kaetud. Kui kuningas suri, jäi palee tema auks muutumatult seisma. Ainult riistad, mida ta isiklikult tarvitas, pandi temaga tema matmispaika kaasa. Tema järeltulija algas uuesti kalliste metallide korjamist. Et kuld ja hõbe sarnasel kombel üksikutesse kohtadesse koondati, andis see hispaanlastele võimaluse neid suurel hulgal omandada. Kui avalikkudelt kohadelt kõik varad võetud olid, algas peidetud varade otsimine. Veel tänapäevani otsitakse Põhja-Perus enne hispaanlaste tulekut maetud inkade haudasid, et kulda kätte saada, mis surnutele hauda kaasa anti.

Sissetungijate kullaahnus sai pärismaalastele hukatuseks. Kõige karmimate abinõudega, nagu seda juba Pizarro Atahualpa vastu tarvitas, katsusid hispaanlased indiaanlastelt kulda välja pressida. Mälestused sellest raskest ajajärgust elavad veel praegugi indiaanlaste seas. V. Forbin, kes Kolumbias mittetsiviliseeritud indiaanlaste seas elas, jutustab, et mõned suguharud juba oma lastele õpetavad, et kuld nende koledam vaenlane on. Surmanuhtlusega keelati kulla-

teri jõgede liivast otsida. Indiaanlane aga, kes kullasoone peale sattus, veeretab sellele raske kivi peale.

Nagu juba eelpool nimetatud, otsitakse veel praegugi endiseid inkade varandusi. Nii panid mõned isikud Chimu-Distriktis, Põha-Perus ühe mäekülje põlema, kust tuli kõik elusa kaotas. Tule kustumisel leidsid nad mäeküljelt varandusi, mille teadusline väärtus suurem tema kullakaalu väärtusest. Leidjad aga tagusid ühe osa vaase ja kannusid puruks, ja sulatasid kulla pankadeks. Suurem osa aga päästeti ja ehib praegu Ameerika Natural History muuseumi. Mõned üksikud asjad sattusid ka mujale. Selle kogu hulgas on Natural History muuseumi ajakirja andmete järele kolm peaeht, mida umbes nagu sullehetki ümber pea kanti. Nad on 15 sm. laiad ja pea 45 sm. pikad. Rinnakatteid on kolm, kaks nendest on paelataolistest heledamatest ja tumedamatest kullaribadest põimitud. Nelja asja tarvitamisotstarvet ei saa kindlaks teha. Nad võisid olla taldrikud, aga ka ilukilbid, mida rinnal kanti, nagu need näiteks Costa Ricas tarvitusel olid. Nad kuuluvad joonistuse järele arvates paariviisi kokku, nende läbimõõt on 26,6 sm., neil on igal kaks auku, mis taldrikute juures ülesriputamiseks võisid teenida. Lõpuks on kogus kaks huvitavat veekannu, mille kõrv ja tiba ühendatud. Kannud ja taldrikud on ornamentidega ilustatud (vaata joonistust). Kõik asjad on tehtud kulla, hõbeda ja vase segust mitmesugustes vahekordades. Näib et neid asju esiteks

valati, siis taoti ja lõpuks mingisuguste iseäraliste riistadega retusheeriti. Kannudele on ülemine osa külge joodetud, mis näitab indiaanlaste oskust ka sellel alal.

Kulda leidsid perualased jõgede liivas. Tema sulatamiseks ehitati mäekülgedele isesugused väikesed ahjud, mis kange tuulega, mis kitsastest orgudest puhus, hästi tõmbasid; teine viis oli, et hulk mehi puhus korraga läbi vasksete torude tulle. Lihtsam viis kulla ümbertöötamiseks oli tagumine, missugust viisi iseäranis puhta kulla juures kerge oli tarvitada. Valamises olid perualased ka osavad. Et näituseks mõnda kannu valmistada, tehti savist ja puusöest nõu, mille väline kord kannu sisemisele korrale vastab. Selle üle tehti vahast kord, mis nii paks oli, kui paksu kannu sooviti. Vaha peale tehti ka soovitud mustrid. Vahakorra peale pandi uuesti kord savi. Metallissevalamiseks jäeti üles auk. Kui nüüd ülevalt sula metalli vormi valati, tõrjus see vaha, mis teatavasti kergesti sulab, välja, jäi ise vaha asemele ja omas kõik mustrid, mis vahamudeli olid tehtud. Mõne aja pärast, kui metall juba küllalt hangunud, lõhuti savi tema ümbert ja seest katki ja kann oli valmis. Kui tarvis, joodeti temale kõrvad ehk muu külge.

Kõigest selle rahva kõrgest kultuurist annavad tunnustust veel ainult üksikud asjad, mida siin-seal poolkogemata on päästetud. Euroopa „tsivilisatsioon“ hävitas oma ahnuses selle kultuuri. —li.

ARARAT.

ARNOLD ULITZI ROMAAN.

Tõlkinud M. S.

Ta ronis öösel kaevust ja roomas nagu mutt korjaste all. Kui ta inimesi kuulis tulevat, kuhjas ta korjused enda peale. Tal ei tulnud meelegi võidelda. Sõjariistad oli ta kaevu visanud, kuid nendetagi oli ta tugevam kui teised. Siiski ei tulnud tal meele võidelda, sest ta oli vaid inimene; teised aga näisid olevat metselajad. Ta oli nõder, väike ja vilets.

Hais kihutas teda ikka edasi. Üheksa tunni pärast jõudis ta linna servale. Linn oli väga vaikne, võib olla olid kõik juba surnud.

Ta murdis tugeva tamme-oksa ja tagus sellest kiviga tubli nui. Hulgana liikusid loomad linna poole, et surnuid süüa. Imelik: nad ei hoolinud temast, nii suur rutt oli neil. Ta polnud neile hea küll; nad tahtsid raiske. Ta kahvatas, kui loomade seas hüääne silmas. Kuis tulid need Venemaale?

„Jumal?“ küsis ta ja vabises palavikus.

Maa oli võikaks muutunud; loomad kõndisid valitsejatena.

Peeterburi kohal mustasid vareste ja ronkade pilved. Suuri linde nägi Aleksander lähemale ruttavat. Kõik loomad olid ärevuses. Inimesed olid otsas.

„Ta on unustanud mind neile üles andmast,“ ütles Aleksander ja jooksis meeletult.

Neil päevil kaotas ta mõistuse; aga segane ajugi mäletas teed Bagutasse.

Jälle läks ta Cholopenitshi soodest mööda. Kaua istus ta kadakpõõsa all ja vaatas, sest Pressnaja põles; papi-majast tõusid kuldsed leegid kõige kõrgemale. Kaks tüdrukut põgenesid soo poole, talupojad jooksid nende kannul ja löid nad maha.

Hävitusiha oli tormina käinud üle maa, oli

pääsnud isegi teisele poole sood. Ja igale-poole, kus veel inimesed elasid, imbus viha, kuni hävitus ja tapmine leekidena loitsid igast majast.

Lõpuks lautas Venemaa legendikkudel surm ja soojendas ennast väsinult päiksepaistel.

Neljas raamat.

A r m.

Päike andis veel ainult valgust, kuid soojendada enam ei suutnud; ja valguski oli teist värvi ega helendanud enam nagu suvel. Tammede ja kaskede all lebasid lehed ja tuul ehitas neist künkaid ning valle. Iga hommik ja õhtu tõi udu, mis lehestikust sõi viimse haljuse.

Jahu oli talle pandud, terad kuivadesse kuhjadesse kogutud, puuriidad seisid igalpool ümber maja ja sambla-mäed ootasid talve tulekut. Tõrva-ahjust kerkis pikkamööda sinakas suits.

Juba nädalate eest olid linnud üle raismiku lennanud lõuna poole.

Ning saabus hommik, mis kargelt lõhnas lumest. Daniel tõusis ettevaatlikult asemelt ja kohe tundis ta seda lõhna. Kui ta ukse avas, valendasid kõik kohad ja metsa-alune oli hõre.

Nadja ärkas külma mõjul ja sõnas:

„Täna sajab vist lund.“

Ta mässis ennast nahkadesse.

„Saame lapse,“ ütles ta: „Tean seda nüüd kindlasti, aga mul pole julgust. Külma saab olema, laps saab kannatama.“

„Ei,“ rahustas mees: „Lasen loomi tihedate nahkadega. Tal saab pehme ase olema.“

„Meil pole linase riide raasugi,“ virises Nadja.

„Ta saab siiski ilus olema, kui ta jänese pruunil nahal saab puhkama.“

„Ta saab valguseta kasvama ja saab olema nagu keldritaim, mis näib elusanagi nagu surnu.“

„Ei, Nadja, ma avan aknad ja lasen ahjus määratu tule põleda. Asetame ta tule kõrvale. Lumine valgus teeb ta naha pruuniks ja tulepaistel saab ta olema nagu küps vili. Ma ei karda sugugi, et poisil halb saab olema.“

„Poisil?“

„Kindlasti saab ta poiss olema.“

„Minagi olen seda juba mõtelnud,“ ütles naine rõõmsamalt: „Paneme talle nimeks Sebastian. Se nimi on sinu ja minu keeles olemas.“

„Nüüd oled jälle teistsugune, Nadja; rõõ-

mustan, kui tugev oled. Mõtlesin ikka: kui Jumal selle lapse laseb ilmale tulla, siis on tal temaga omad kavatsused ja ta ei lase teda surra.“

„Ja pealegi, Daniel,“ naeris Nadja: „ei tule ta ju sel talvel. Ja tulevaks talveks on ta juba veidi suurem.“

„Metsa-laps kannatab ka rohkem, kui Peeterburi laps!“

Daniel läks välja jahile, Nadja keetis marju ja metspuuvilja. Paugud kostsid heledalt läbi harvenenud metsa; igakord kuulas ta rõõmsalt ja tundis ennast varjatuks. Ka peale söömist läks Daniel jälle välja.

Lume-hõng oli kadunud, väljas oli soojem. Nadja istus ukse ees; kui ta silmad sulges, nii et ta väliseid värve enam ei näinud, siis tundus õhus veel midagi petlikult-suvist. Videviku ajal tuli Daniel koju.

Õõsel sãras taevast tähtedest. Hõbekristallikesed kasvasid kroonidena puude-okstele ja metsast tuli jällegi karge lõhn. Kella kaheksaks kustuvad tähed ida-taevast, pilved roomasid valguse ja maailma vahele. Puud uppusid pimedikku ja muutusid vormituks. Veel püsis kuu puutumatu saarena kõrgel keset taevast. Ta paiskas hiilgavaid valgusjoomi lähenevate pilvede poole; tugevate härgadena tungisid pilved valgus-joomede poole, võitlesid kuuga, katsid teda, nii et vaid nõder kuma läbi paksude pilvekasukate imbus. Siis kustus seegi. Oli sootuks pime.

„Istu tule lähemale,“ ütles Daniel tõsiselt. Vaikselt istusid nad tulepaistel. Nadja toetas pahemat kätt koldemüürile; parem käsi puhkas kaitsvalt süles.

Äkki kajatas keset vaikust väsinud, meeletu hüüe — nagu suust, mida kohutav rusik lammatab. Daniel võpatas. Ta tõstis kätt; jäine puhang jooksis tal läbi juuste.

„Hüüab keegi?“ sosistas ta, tõusis ning võttis püssi.

Nadja käänas pea ukse poole: „Tasa!“

Ta hakkas värisema, haaras Danieli käe ja liitsus küüned tema randmesse.

„Nadja, Nadja, Nadja!“ hüüdis hääl.

Daniel avas ukse ja taandus.

Sadas lund, samet-pehmet lund. Helbete tagant ei näinud metsa, läveni roomas hääletu vaip.

„Nadja! Nadjaaaa! Nadjakeneeee!“

Kähiseval häälel karjatas naine:

„Aleksander! Öõsel lumes!“

Siis hulgusid hundid.

Ja läbi hulgumise kostis vinguv ja huilgav surmahirmus inimese hääl! Ta ei hüüdnud enam kellegi nime, ainult:

„Inimene, inimene, inimene!“

Sõnad muutusid pikaks hulumiseks. Nagu oleks hüüdja kogu Venemaa lagendikult abi palunud.

Hundid haukusid näljaselt.

Nadja pani käed risti.

Hääl kisendas:

„Jumal, Jumal!“

Ta karjatas nii, et puud võpatasid ja lumi nende okstelt pudenes. Metsa-alune sosistas.

Daniel haaras koldelt tuki ning andis naisele. Kõrvu jooksid nad metsa, Daniel hoidis püssi laskevalmis.

„Tuleme!“ möirgas ta kõigest jõust; ja mets jäi äkki vait.

„Hüüa veel kord,“ kisendas ta.

Hääl vastas ainult pika oigamisega:

„Ooooooh!“

Kuus korda laskis Daniel hunte; Nadja keerutas tungalt, nii et sädemed lendasid. Aleksander istus puuladvas, kõveras, küürus, kägeras, nuttes. Ta tahtis tüve mööda alla libiseda, kukkus ning jäi liikumata lamama. Kui ta minestusest toibus, kisendas ta vihaselt:

„Ruttu, ruttu, ruttu, ruttu!“

Ta haaras küüntega Nadja narudest kinni ja laskis ennast vedada. Daniel kõndis järel; ta kuulatas kogu aeg, kõrvad metsa poole.

Kui Aleksander maija jõudis ja tuld nägi, langes ta põlvili. Mõlemad käed pani ta kolde-servadele ja vahtis imetlevail looma-silmil eredasse, leegitsevasse kuldтуlle. Siis nuttis ta avasilmil ja palvetas lallutades tule ning elu poole, kuni ta kummuli kukkus. Daniel ja Nadja kandsid süngi kolde lähedale, asetasisid ta nahkadele ja katsid üleni. Aleksander magas.

Nadja surus enda ihu vastu Danieli ihu, nagu tahaks ta lahutamatuks temasse kiinduda; ta nuttis kaastundest ja õudusest ning ühtlasi tänust maja, tule ja kaitse vastu.

Daniel vabastas ennast tasakesi, läks alla keldrisse ja tõi raskeid suuri nahku. Siis matitis ta aknad nahkadesse, nii et ükski torm ei pidanud oma külma hingeõhuga pääsema haiget ja magajaid jahutama.

Siis kaevas ta tee majast tõrva-ahju juure ja kõrvaltee ojani; ta teadis, et igapäine ränk töö teda oli ootamas. Kui ta jälle maija tuli, leidis ta Aleksandri ja Nadja sama, kui ta nad oli jätnud; liikumata magasid nad, puhates suurest väsimusest.

Nadja nägu puhkas paremal käevarrel, mis end vastu sooja koldemüüri surus; pahem käsi oli õrnalt rüppes. Daniel naeratas.

Ta seisatas veidi ukse juures ja oli rõõ-

mus, teades, et tohtis olla väsinute kaitsja ning nende eest töötaja. Kuna torm urises, rõõmustas ta, et maja oli tugev ja tüse; tööhimust ja vapruste paisusid ta lihaksed.

Tuli oli kustumas, harva tõusis kollane leek, nagu väle madu eredast sütekuhjust. Ettevaatlikult pani ta uusi halge koldesse; kuumus oli nii suur, et valge puu samal silmapilgul muutus kuldseks leegiks. Tuli kohises tasakesi.

Ajuti pidas väljas torm hinge kinni; siis laskus raismiku kohale vaikus, mis nii raske oli, et üksiku maja palgid ägasid.

Siis avas Daniel igakord valvsad silmad pärani ja vahtis ukse poole nagu oleks keegi kohutav tulemas. Kuid igakord kuuldus keset vaikust tuule hääl nagu oreli-viis: ütlemata peen ja lohutavalt ülev. Ja magavate inimeste hingamine ning nahkade pehme kahin inimrindadel, mis tõusid ja vajusid, — ka seegi kõlas keset vaikust ning andis julgust.

Neil vilgetel mõistis Daniel, et nemad olid viimsed inimesed kogu maal ja et raske arm nende peal lasus.

Veel kord läks ta sel ööl välja, et teid puhastada. Lund ei sadanud enam, tühjaks tuisanud pilved olid rebenenud ja vigastamatult säntendasid tähed. Mets kõlises igalt poolt; jääne külm sammus terasvammuses ida poolt ja kui ta okstesse puutus, langesid need paukudes lumme.

Oja oli kitsaks tirekeseks muutunud; klaaskatus kasvas kallaste poolt vee kohale ja löikas teravate servadega valusasti hirmunult edasiruttavasse tumedasse vette.

Lumi oli kõva; pealmine ebemete-kord killustus valendavaks klaastolmuks ja kiunus jalge all.

Maja korstnast tõusis valge suits nagu tihe, raske vill; vaevaga pääsis suits laiali, — nii tugevasti rõhus pakane inimelamu kohale, olles läbistamatu nagu metallaine.

Äkki tuli Danielile lehekuu meele: niiske metsa-alune, häällivad loigud ja alandlikud lilled lompide pehmetel kallastel. Ääretu igatus langes kammitšana ta jalgele. Ümberkaudu oli sootuks vaikne.

„Kaheksa kuud!“ ütles ta. Pikk aeg ei kohutanud teda; ta naeratas. Keset kohutava talve metsikut algust kevade peale mõeldes sai ta kõigist hirmudest jagu nagu sõdur, kes surma unustades naeratab ja magusa elu peale mõtleb, kui surm kõige lähemal.

Daniel ja Nadja tahtsid süngi jälle endisele kohale lükata, kuid Aleksander ei lubanud. Ta

ei keelanud haigena ja alandatuna paludes, vaid käskivalt ja riikalt, nii et terved tundsid viha tõusvat nagu alatuid hoone saades.

„Ärge viige mind mu tule juurest ära!“ kisendas ta: „Mis teil meele tuleb!“

„See pole sinu tuli, kas kuuled? On meie tuli!“ ütles Daniel ränga vihaga.

„Mina vajan seda kõige rohkem“, karjus haige: „Mind tahtsid hundid süüa, mitte teid! Mina istusin puu otsas. — ja kui külm seal oli!“

Segaselt vahtis ta maha nagu vaataks ta puu-ladvast öisesse hulguvasse surma-kurku; tema piinatud silmi nähes häbenesid tugevad.

„Tõrviktuli“, naeris Aleksander: „Ilus tõrviktuli! Kuidas lollide huntide pead pöördusid heleda kuma poole! Mina ka, mina ka pöörasin pead! Aga hundid kartsid: mina enam ei kartnud!“

„Mina tulin tõrvikuga“, ütles Nadja lahkesti: „Ja Daniel tappis hundid.“

„Sina?“ küsis Aleksander ükskõiksel.

„Jah, kuulsime sind hüüdvat ja läksime kohe metsa“, rääkis Nadja: „Oled meie külaline ja sõber. Aga tuleesist on meil vaja. Kuidas ma siis muidu sulle midagi head saan keeta, saa ometi aru! Lumes ei saa kartulid soendada!“

„Mul hakkab külm“, kisendas haige ärevalt: „Saa sina sellest aru!“

Siis hüüdis Daniel taltsutamatus vihas: „Ei, sul ei hakka külm!“ Ta haaras sängi päitsest kinni ja tõmbas, siis haaras ta jalutsist kinni ja tõmbas; nii vedas ta sängi seina ääre. Aleksander tõusis küünarnuki najale ja sõimas teda, kuid Daniel surus haukuva hundi-pea sügavale ja ütles:

„Panen su lumme, sa metsloom, kuni su sülg jääks tardub, sa metsloom!“

Aleksander taltsus. Kivinenud peaga ja liikumatu rinnaga lamas ta ning püüdis ennast väikseks ja nägematuks teha, nii väga kohutas teda rusikas. Ta pidas hingegi kinni, et tugevama viha vaibutada; tasa lamas ta hämarikus ja vahtis nahkade alt teiste tegevust. Vahel pani terav hirm teda võpatama; sellele järgnes kogu ihus nii magus õndsus, et talle näis nagu voolaks ta jõena igavesti, igavesti edasi. Säärastel vilgetel uinus ta magama ja tema nägu heldus.

Nadja töötas perenaiselikult, Daniel nikerdas midagi pärnapuust. Laastud tõstis ta vahel mängides kõrgele ja laskis tulle liugleda nagu õielehed; kuldseid tulirõngaid vaatles ta nagu elavaid olevusi. Nad kõnelesid tasa, sest arvasid, et Aleksander magab.

Äkki aga ütles ta vaikselt ja pilkavalt ega

teadnud võib olla, et teda kuuldakse; tigea häälega ütles ta tule poole:

„Olete ju tugevamad!“

Nad ehmatasid neid sõnu kuuldes, kuid vaikisid. Ainult Danieli nuga oli vihane.

Tüki aja pärast küsis Aleksander, seekord rahulikult häälel:

„Mida sa teed?“

„Küsi sõbralikult, muidu ei ütle ma sulle midagi“, vastas Daniel tusaselt.

„Küsisin ju sõbralikult“, torises haige: „Mis sa kisendad nii viisi? Ära karju nii kõvasti, mu kõrvadel on valus!“

Nadja puudutas Danieli kätt, nii et ta pead tõstis, ja naeratas tema mustadesse silmadesse vaadates. Daniel raputas ennast, häbenes, kuid tema verre jäi raske, sulamata viha-sate.

„Daniel voolib male-vigurid“, ütles Nadja.

„Oskab ta siis mängida?“ küsis Aleksander kähku.

„Jah.“

„Võidan sind, Daniel.“

„Saame näha!“

„Kas võidan teda, Nadja? Ütle ometi!“

„Mängid väga hästi“, vastas naine: „Churagini võitsid küll alati; teda peeti juba üliõpilasena geniaalseks malemängijaks.“

Aleksander karjatas valjusti, nagu oleks teda kõrvetatud. Peeterburist pärit nimi kohutas teda; ta nuuksus, arvates põlenud liha haisu tundvat. Siis tuli jälle mõnus nõrkus ja sellega ühes tuli uni. Ärgates oli õudne nimi ta meelest läinud. Mõnutsedes vaatas ta tule poole ja küsis:

„On need tornid?“

„Jah.“

„Tee nad hästi suured ja paksud! Tornid on suurepärased malevigurid.“

„Mulle meeldivad hobused kõige enam“, ütles Daniel.

Aleksander naeratas tõrjuvalt:

„Need on alatud kaabakad; teravmeelsed, see on õige, kuid väga alatud. Mina mängin muidugi ka nendega väga hästi. Nadja võib seda tõendada, kui sa mind vast ei usu.“

„Jah“, ütles Nadja: „Ta mängib nendega väga hästi. — Aga mis sa sellest arvad, Aleksander: mina saan ka mängima!“

„Mis?“ naeris Aleksander: „Malet mängivad naised on hirmus naeruväirilised.“

„Mõttele, Daniel“, naeris ka Nadja: „igalpool mängis ta malet: põlenud külades soojal tuhal, kus mugav oli istuda ehk puu-kändudel või lihtsalt mõnel suurel kivil. Oma ohvitseride ja leitnantidega mängis ta igalpool, aga minuga oleks ta võinud üksikule saarele sattuda, igavuse

pärast oleksime võinud teineteist ära süüa, aga minuga poleks ta mitte mänginud!"

„Mis on, mis sul on?“ küsis ta kokkunult. Aleksander istus kangena.

„Ära! ära!“ kisendas ta.

„Ajad meid ära? Oled hull,“ hüüdis Daniel meeletult: „Ma ei jõua enam sind kuulata, sa häbemata koer!“

„Kedagi teist. Nadja, kedagi teist,“ nurus Aleksander.

Nadja tahtis teda rahustada ja pani talle käe otsaesisele. Aleksander tõmbus kagarasse ja vingus:

„Mitte mind! Olen ju kõhn! Sööge Churgin ära!“

Siis said nad aru.

(Järgneb).

RÜTMI JA RIIMI KÜSIMUSES.

Vastuseks Visnapuule.

JOH. AAVIK.

Hra Visnapuu on minu arvustusteose kohta „Puudused uuemas eesti luules“ kirjutand pika vastuvaidluskirja, mille mitmed väited nõuavad oma korda minult vastuvaidlust ja õiendamist.

Et mitte palju ruumi tarvitada, püüan väljendada võimalikult lühidalt. Sellest mu kirjutuse paigutine konspektiivsus.

Ei ole minu arvustus võrsund mingist vastikuse tundest Visnapuu kui inimese ja eraisiku vastu. Kui ses avaldub teatav opositsioon, siis on see puhtkirjanduslikku laadi ja algupära. Tundsin Visnapuud ja käisin temaga kauemat aega läbi enne ta Siuru aegist ja sellejärelist kirjanduslikku esinemist ja siis oli ta väga armas noormees. Nähtavasti on ta vähem süm-paatlikumad omadused just ta kirjanduslikus loomingus oma väljendust leidnud.

Keel.

1. Vastuoksa Visnapuu ekslikule väitele ei tee ma keelest mingit iseseisvat väärtust, vaid olen alati näind ses just abinõu, riista parema ja peenema kirjandusliku stiili loomiseks Eestis. Seda mõtet olen väljendand juba „Tarapita“ 3-das (lk. 77).

2. Nõrga-astmelised i-mitmused vormid (le-hile, jalule, nurgist jne.) pole võõrad Lõuna-Eestile. Nad esinevad Lõuna-Eesti kõige lõuna-eestilisemal murdealal Võrumaal. Et ka Põhja-Eestis säilind i-mitmus on teatavais sõnaliikides nõrga-astmeline, siis on soovitatav nii ka kirja-keeles nende analoogal moodustada. Luuletus-keeles võiks ju lubada ka „salkes“ (pro salgus), sest on ju kirjakeeleski „jalgel“ paralleelselt vormiga „jalul“, kuid normaal-proosakeeles tuleb ikkagi nõrgapainelistele ja vokaalilt mitmuse partitiivi järele käivaile mitmusvormidelle ees-õigus anda. Selle puhul tähendetagu, et iga-tahes on hukkamõistetavad niisugused mitm. partitiivid, kus -e on -u või -i asemel: salke (pro salku), piine (pro piinu), korde (pro kordi) jne.

3. Teie seletusest järgneb küll, et sõna

„kupatama“ on Lõuna-Eesti keeles (muide ka Põhja-Eesti keeles harilik), mitte aga, kas ka „kuppama“. Viedemann annab küll „kuppama“. Kas ei ole ma-lõpuline intransitiiv-refleksiiv siiski Teie enese moodustus?

4. Teie lauses „kui liha süda verest nõrgus“ on tõesti äärmiselt raske selle pääle tulla, et „süda“ on nominatiiv. See on kui peitepilt ja niisuguseist tuleb hääs stiilis hoiduda. Sama maksab ka osalt sõna „takka“ kohta lauses „lumihang ajude takka“.

5. Muidugi kui kestusmõiste, siis on partitiivobjekt õige: „Üht võrku lõhun, teist koob su armastus“. Kuid mulle näib ikkagi, et siin on mõtteliselt tähtsam mitte nii tegevuse kestus kui tagajärg, seepärast ttleksin siin eelistavalt: „Ühe võrgu lõhun, teise koob su armastus,“ s. o. „vaevalt olen lõhkund ühe, kui juba selles ajas su armastus on kudund teise“.

6. Keelevigu esile tuues ei ole ma sugugi tahtnud kahjurõõmsalt parastada. Mulle oleks palju suuremat häädmeelt teind näha, et kõik on vigadest vaba. Ja kas ei teeni natuke rahul-olematust ka see põhjus, miks vigu luuletus-tesse jäänd: miks ei ole lastud enne trükki andmist käsikirja keeleliselt läbi vaadata? Olin ju sellal käepärast ja oleksin seda teind suurima vastutulelikkuga. Ainus luuletaja, kes ses asjas kord minu poole on pöörnud, on siiski Visnapuu — olgu see ta auks öeld —, aga ka üks-ainus kord (nimelt „Amores'tega“) ja sedagi suure läbemattusega, ärasõidu eel.

Värsitehnika.

7. Kõigepäält selles ei ole vastolu — või see on vaid näilik —, kui olen ühelt poolt öelnud, et mõned vanemad luuletajad (Koidula, Bergmann, Jakob Liiv, Jakob Tamm) on versifikatsiooni suhtes meie uuemaist luuletajaist (vastavalt Under, Visnapuu, Semper, Alle) ees, ja teiselt poolt, et suurem hulk vanemaid luuletajaid on vähe rõhku pannud riimide

I. Väljaspool kooli tegutsevate noorsoo organisatsioonide kongress Tallinnas 7.—8. aprillil s. a.

Kongressi liikmed pärast käremeelset lahkumist.

puhtusille ja rohkusele ja üldiselt tarvitand kõige lihtsamat skeemi. Siin ei ole ühtki ebaloogikat, sest on ju ühelt poolt suurem hulk, teiselt poolt mõned erandid.

Mis puutub viimastesse, siis tähendetakse selle puhul, et kui tähele panna nende (s. o. eriti Bergmanni, Jakob Liivi ja Jakob Tamme) riimide rohkust ja, võib öelda, ka puhtust — pidage meeles: toleaegse keelega! — siis kahvatub selle kõrval uemate kiidet riimide teenus. Ja isegi need vanemad, kes tarvitavad seda kõige lihtsamat skeemi, tarvitavad seda vähemalt õigesti. Selt seisukohalt vaadates võib öelda, et uuem luule on värsitehnika suhtes tagurpidi läind.

8. Visnapuu ütleb, mina ei oskavat vahet teha rütmi ja meetrumi vahel (eelistaksin pigem vormi „metrum“, mida siitpääle saan tarvitama). Jah, pean küll tunnistama, et ei oska seda teha Visnapuu mõttes. Minule ei ole rütmil ja metrumil ühtki olulist vahet, metrum on vaid rütmi nimetus kitsamas mõttes, ta skeem. Seega väike terminoloogia küsimus. Visnapuu ja minu vahelises vaidluses aga omandab rütmi küsimus teravalt põhimõttelise küsimuse tähtsuse, seepärast on kohane, et siin omi vaateid natuke pikemalt prätisiseeriks.

Minule on rütm luuletusis rõhuliste ja rõhuta silpide vahelduv järgnemine. Muidugi peab ses järgnemises esinema teatav reeglikordsus, s. o. see peab sündma teatava skeemi (s. o. metrumi) järele,

sest muidu oleks see kui proosa, või läheneks sellele. Luuletusvormi oluline erinevus ja ühes sellega ta ilu ja veetlus on just selles, et neist elementidest (tugevamini ja nõrge-

Kongressi esimene päev. Eelplaani ametühisuste noorte komiteede saadikud, kes tööd takistada püüdsid.

mini hääldet silpidest), mis proosakeeles esinevad ebareeglikordselt ja juhuslikult laiali pillat joontena, luuletuses moodustetakse mingi selgejooneline ornament, mis aga seejuures siiski ka sisuliselt teatava huvitava mõtte välja annab. Viimase asjaolu juures alateadlikult tunduv haruldus ja raskus moodustabki suure osa luule meeldivusest. Mida rängemalt sümmeetriline see rütmiline ornament, seda enam erineb ta proosast ja seda suurem see nauding, mida toodab selle erinevuse haruldus ja kunst. (Muidugi ei tarvitse ses minna vähe otstarbeliste, vähe tajutavate peenutsemisteni.) Järelikult selle rütmilise ornamendi skeemist juhuslik kõrvalkaldumine, selle sümmetria rikkumine teeb luuletuse (muude tingimuste ühesugused olles) alaväärsemaks, vähem naudingut tootvaks.

Visnapuu aga näib rütmi ja metrumi all mõistvat midagi oluliselt erinevat. Temale on metrum mingisugune abstraktne rõhuliste ja rõhuta silpide järgnemine, millega luuletuses sõnasilpide reaalsed rõhud ja rõhu-äraolekud igakord ühte ei satu.

Sõnasilpide reaalsed rõhud on Visnapuule alles rütm. Temale on seega metrum ja rütm kaks eriasja. Tema järele siis samas metrumis võib olla mitu eri rütmi. Näiteks toob ta Koidula luuletuse „Mis sa nutad, lillekene“. Selles on teise rea („Nupud sul täis pisaraid“) skeem:

aga rütm (Visnapuu järele):

Mulle näib, et siin Visnapuu on põhimõttes eksiteel.

Esiteks, kui luuletusrea metrum ja rütm võivad olla nii erisugused, siis kaotab metrum kui abstraktsus oma mõtte, ta hääbub olematumaks. Sest mis tarvis siis üldse metrum, kui rütm ta'ga ühte ei lange. Ei, meie arvates peab metrum ja rütm üks olema. Ja nad ongi üks, ka tolles Visnapuu tsiteerit Koidula luuletuses. Siin tuleb meil natuke üksikasjalisemalt ja kaugemalt algades seletada.*

Rütmi üksus on harilikult luuletusrida — värsiks nimetat. Värsis seisab koos värsijalgadest. Värsijalgade arvu moodustab värsi rõhuliste silpide arv luuletusreas (värsis): niimitu värsirõhulist silpi luuletusreas, niimitu on ses ka värsijalga.

Igas värsijalas võib olla ainult üks värsi rõhuline silp. Rõhuliste silpide vahel on rõhuta silpe, harilikult ühe või kahe, harvem kolme kaupa. Nii võib olla: 1) · · (rõhulise kõrval üks rõhuta); 2) · · · (rõhulise kõrval 2 rõhuta); 3) · · · · (rõhulise kõrval 3 rõhuta).

Nende nimetamiseks on meilgi viisiks ja traditsiooniks saand tarvitada vanu greeka-

keelseid nimetusi: 1) trohhäi; 2) daktül; 3) esimene pääon. Õigupoolest aga ei ole need nimed nii kohased, sest greeka värsiehitus põhjenes teissuguses printsiibis kui meie oma, nimelt silpide pikkuses, kuna meil silpide rõhus, ilma pikkust arvesse võtmata.*) Seepärast oleks meil vahest ratsionaalsem kõnelda lihtsalt kahelisest rütmist (- -), kolmelisest (- - -) ja neljalisest (· · · ·). Need suhted võivad esineda ka ümberpööratud järjekorras: · · · · ja · · · · .

Edesi, nende rütmielementide (värsijalgade) moodustamiseks saab tarvitada vaid neid rõhulisi, mis keeles endas esinevad.

Puudutetagu neid siin niipalju, kui seda ant küsimuse selgituseks vaja.

Teatavasti on eesti sõnadel pääarõhk esimesel silbil. Teine silp on loomulikult rõhuta. Kolmas silp on võrreldes neljandaga ka rõhuga, aga nõrgemaga kui esimesel silbil, n. n. kõrvalrõhuga. Neljas silp jälle rõhuta. Näit.:

i-ni-meš-te

See on harilik. Tuleb aga ka ette, et sõnas on 2 rõhuta silpi järgemööda, näit.:

põ-ge-ne-mi-se

Või et kaks rõhulist silpi järgemööda, näit. mõist-lik-ku

kusjuures muidugi esimese silbi rõhk kui pääarõhk on tugevam. Niisugusel korral on ikka pääarõhk värsirõhuks.

Kolmesilbilised sõnad üksikult hääldetuina tunduvad kui - - -: rõõmusta, pisaraid jne., sest et pääarõhk esimesel silbil nii tugev, et mõlemad järgsilbid tunduvad rõhuta. Seepärast võib neid sõnu kasutada kolmelises rütmis (daktülis). Kuid Visnapuu eksib suuresti, kui ta arvab — ja seda ta näib —, et niisugused sõnad muud ei või värsirütmiliselt olla kui daktülid. Ei, me võime väga hästi, ilma keele hääldamisele ühtki vägivalda tegemata, kolmandat silpi seevõrra kõrvalrõhuliselt toonitada, et see annab kahelise rütmi:

rõõmusta

pi-sa-raid

Sellega ühenduses vaja toonitada üht tähtsat ja põhimõttelist asjaolu, nimelt luuletuste hääldamist. Luuletus, olles oma foneetilise rütmi tõttu lähedal muusikalle, on akustiline nähtus, ta on seega määrat kõrva kuuldavaks, ja kuigi me teda sageli vaid silmaga loeme, siis kujutleme ometi ta kõlalist hääldamist.

*) Kui allolevas esitan mõningaid elementaarmõisteid, siis mitte hra Visnapuu, vaid publiku pärast.

*) Kui seda tehtaks, siis oleks see ikkagi enam-vähem erandlik nähtus isesuguste efektide saavutamiseks.

Ja sellest, kuidas kujutleme luuletuste hääldamist, oleneb ka mõnigi meie rütmiteooria reegel ja nõue. Meie vaated ses suhtes on järgmised:

Luuletused oma rütmilise ornamendiga on mingi ebaharilik, kunstlik nähtus. Järelkult luuletuste hääldamises ei tarvitse käia hariliku proosakõne hääldamise nõuete järele. Luuletustes on rütm ja selle rütmi peab tingimata luuletuste hääldamises kuuldavale tooma. See pärast võime luuletusi hääldades teatavaid silpe rohkem rõhutada, kui seda proosas teeksimine. Mõned ilulugejad püüavad luuletusi nõnda ette kanda (ja õpetavad nõnda ka teisi), et värsirõhud (rütm) ja ka riimid võimalikult vähe välja kuulduksid ja luuletus oleks nagu harilik proosakeel. Seda teevad nad nähtavasti kartusest, et rütmi kuuldavale toomine teeb luuletuse kõlaliselt tagumiseks, raiumiseks, haspeldamiseks. See on teine liialdus. Muidugi tuleb tagumise muljet vältida. Arvan, et hää deklamaator väga hästi saab mõlemad ühendada, mõtte ekspressioonilise ettekande ühes rütmi ja riimi tarviliselt kuuldavale toomisega. Ja luuletuse ettekandes värsi rõhkude paras toonitamine ei mõju eksitavalt, vaid just lõstab ta mõju ning ilu. Luule hääldamine, kordan, olgu natuke ebaharilik, enamasti teatava paatosega, „deklamatoorne“, natuke laulev. Siiski teiselt poolt ei tarvitse ses jälle niikaugele minna kui Igor Severjaanin ja tema eeskujul Visnapuu oma isemoodi laulva viisiga, sest see on imelik ja peaaegu vigurdav ja veider kahepaiksus deklamatsiooni ja pärismuusikalise viisi vahel.

Selle tõttu seega, et luuletuste hääldamises võib rütmirõhulisi silpi toonitada, võib ka kolmesilbise sõnu väga hästi daktülite asemel ka trohhäideks hääldada, seega et kolmandalle silbile pannakse tunduv kõrvalrõhk:

rõõ-mus-ta

Kui Visnapuu lubab rahvalaulude skandeerivat lugemist ja kui ta — mis veel suurem argument — mõnedes oma mitte-rahvalaululistes luuletustes koguni päärõhu paigutab ebaharilikult teisele, muidu rõhuta silbile, siis peaks ta ometi kolmanda silbi kõrvalrõhutamist niisugusel korral ammugi lubama. Aga nähtavasti mingi imeliku ebaloogika tõttu ta seda ei luba. Seega on siin Visnapuul ja minul see põhimõtteline erimeelsus: Visnapuule on „rõõmusta“ ainult daktül, mulle niihästi daktül kui trohhäi, selle järele mis rütmilises ühtumis või kontekstis see sõna esineb.

Mis puutub sellesse, et Visnapuu muusikast otsib vabandust oma värsi pikkuste ebareeglikorduselle, nimelt et nagu sama muusikataktis

võib olla „pikkuselt väga mitmekesiseid ja arvult väga erinevaid noote“, nii ka metrumi piirides võib areneda väga mitmekesine rütm, siis on siin võrdlus muusikaga vähe kohane ja paikapidav: muusikas on päälle taktirõhu elemendi veel palju muid: helide pikkus ja kõrgus, luules aga on ainsa spetsiifilise elemendina ja tunnusest rütm ja riim (sest muu on proosaga ühine).

Üldse sõnale „rütm“ antakse mõnede poolt kuritarvituslikult liig ebamäärane tähendus, nii et ei oskagi enam kujutella, mida reaalist selle all mõistetakse. Nii võib Visnapuugi kõnelda mingisugusest „elu rütmist“, kus see sõna midagi kindlat ära ei ütle. Ei ole hää sõnu nii ebamääraselt tarvitada, kuid see pahe on kahjuks omane „modernismi“ snobistlikule vaimulaadile.

Visnapuu leiab, et praeguse aja psükoloogiast on tingit rütmi (või metrumi) ebareeglikordsus. Jah, näib küll nii olevat: praeguse aja vaim on snobistliku pääliskaudsuse, lovevuse ja kerge kunsti vaim. Paraneb see vaim, paraneb ka arusaamine rütmist ja ta tarvitamise oskus. Ühes sellega kaob ka suur osa n. n. plastilist tantsu ja see, mis selles on ebahuvitavat karglemist, mille „vabadusest“ Visnapuu praegu püüab oma rütmi vabadusele toetust leida.

9. Ka riimi küsimuse alal leian Visnapuu vaidluskirjas suuri põhimõttelisi arvamiste lahkuminevusi minu omadega.

Üks neist on kõigepäält see, et ta kolmesilbilistes sõnades lõppsilpi üldse ei tunnusta riimina võimalikuks, nii sõnas „rõõmusta“ silp -ta ei või olla riimiks. Tohoh hullu! See on ju päris pöörane! Aga õigupoolest mis siin imestada, sest see järgneb ju otse loogiliselt ta vaatest niisuguste sõnade rütmi päälle. Siin tuleb õigupoolest vaid kiita Visnapuu loogikat ja järjekindlust. Sest on kord „rõõmusta“ rütmiliselt võimalik ainult daktülina, nagu Visnapuu tahab, siis tõepoolest ei saa „-ta“ riimiks olla. Et aga meie meelest niisuguseid kolmesilbilisi sõnu võib viimse silbi kõrvalrõhutamise ka trohhäiks hääldada, siis on meie seisukohalt ka -ta riimiks kõlvuline. Ja see pole mitte üks minu isiklik arvamine, vaid senni üldiselt valitsev vaade ja pruuk.

Tunnistades niiviisi kolmesilbiliste sõnade lõppsilbi riimina kõlbmatuks ja olematuks, on Visnapuu sellega ka hulga riime Eesti luulekirjanduses olematuks mõistnud. Ja seda mitte ükski meie Eesti kirjanduses, vaid ka Soome, Läti, Saksa, Rootsi, Inglis kirjanduses ja üldse kõigi nende rahvaste kirjanduses, kus rütm põhjeneb rõhkudes. Nii ei ole — et tõendusi tuua näit. Saksa kirjandusest — järgmine Schilleri riim Visnapuu teooria järele mitte enam riim:

Nur der Würmer erster, edelster.
Da die Götter menschlicher noch waren,
Waren Menschen göttlicher.

(Die Götter Griechenlands, erste Ausgabe)

sest „edelster“ ja „göttlicher“ on kolmesilbilised sõnad esimese rõhulise silbiga. Samuti ei oleks riimid „Kuss — Genius; Königin — hin, mida Saksa luuletajad ometi tarvitavad kunni tänapäevani.

Tõesti, Visnapuu on luuletehnika teorias suur reformaator. Ta tembeldab mind irooniliselt sel alal prohvetiks, kuid ma pean küll sellele au temale loovutama kõigi, nagu arvan, arusaajate lugejate nõusolekul.

Mis seejuures lõbusaim, on see, et Visnapuu ise omas luules neid riimitumaks tunnustet riime ometi tarvitab, tõendusena järgmine koht:

. . . maad seda,
mis armastas
noorena.

Jää igavest,
igavest õit-
sema.

(Talihari, lk. 31.)

Või samas kogus lk. 22: keeruta — hävita. Ja niisuguseid riime leidub küllalt ka Underi ja Semperi luules.

Kui ei taheta või ei suudeta omis luuletus oma enese teooria järele käia, miks seda siis üldse üles säetakse. Kuid teiselt poolt on hää seegi, et vähemalt tegelikult oma pööraste ja ebaotstarbekohaste teooriate järele järjekindlasti ei käida. Sest see Visnapuu nõue, et kolmesilbiliste sõnade lõppsilbid ei või olla riimideks, on päälle väär-olemise veel ebaotstarbekohane ja kahjulik, eriti veel eesti luules; see kitsendaks ja vähendaks eesti muidugi juba mitte rikka-arvulisi riimivõimalusi. Muidugi, niisuguste kolmesilbiliste sõnade lõppsilbid, eriti kui nad on vaid -ta, -na, -ga, -tud, -nud jne., ei ole just rikkad ja kõlavad riimid; nad on kahvatumad riimid, aga ometi riimid ja neid kõlbab tarvitada teiste helkjamate riimide seas, mis siis seda mõjuvama tunduavad.

Seepärast mitte, nagu Visnapuu tahab, et riim algagu ainult sõna päärõhulise silbiga, vaid eesti keeles olgu lubatav riimi algamine ka kõrvalrõhulisest silbist, nagu mitmeis muiski keelis.

10. Visnapuu on hakand päälle harilikkude riimide tarvitama ka assonantse (sõna „assonantsriim“ loeb ta mul veaks; ehk küll olen mujalgi näind ka nõnda tarvitavat), näit. salgun — annud, nurmed — tuled jne. Kardan ainult, et ta sellega teeb tühja tööd. Assonantsi tarvitusele-võtt riimi asemelle on vana igand ja alaväärse asja uuesti väljakiskumine. Nüüd kus valdav enamik luuletusi, ka Visnapuu omi, on kirjutet riimidega, ei taju lugejad mõningaid harvu assonantse riimide seas samas luuletuses (nagu ongi Visnapuul) sugugi mitte assonantsideks, vaid lihtsalt halbadeks riimideks või riimi äraolekuks. Nii jääb luuletaja eesmärk ses suhtes saavutamata ja ta vaev on maha visat. Või siis peaks Visnapuu terved

luuletused assonantsidega kirjutama. Ja kahtlen, kas seegi paneks assonantse tajuma ning nautima. Sest meie kõrvale, mis riimit luuletustega harjund ja nendega kasvatet, jäävad assonantsid ikkagi halvaks riimeks või riimiäraolekuks. Muidugi võib teatavais juhtumuses ka halbu ja puudulikke riime tarvitada sellekohaste meeoleolude väljendamiseks, kuid siis peab lugejale eesmärk ta-

Saksa sajatuhandeline raha.

Kui Saksa raha väga odavaks läks, hakati seal Vene eeskujul suuri rahasid trükkima, muu seas sajatuhandelisi. Meie raha järele ei maksa see sajatuhandeline kahtetuhat markagi.

jutav olema. Neis kohtades aga, kus Visnapuul on assonantsid, on nad nii juhuslikud ja otstarbetumad, et neid sugugi ei saa tajuda mingisuguse erilise meeolu saavutamise vahendiks, vaid lihtsalt riimivigadeks. Päalegi leidub Visnapuu luules värsilõppe, mida ta enese definitsiooni järele ka assonantsideks ei saa pidada, vaid mis on ja jäävad riimivigadeks, nagu „jälle — alla“, „kallid — märgid“.

Teiselt poolt jälle ei luba Visnapuu kuidagi niisuguseid riime kui „keda — häda, lisa — kesa, verd — mõrd“ jne. Need polla üldse mitte riimid. Et need assonantsid ja alliteratsioonid ka ei ole, siis langevad nad eesti luulevahendite võimaluste hulgast üldse välja. Selle luulevõimaluste piiramise vastu tuleb protesteerida. Loodetavasti ei võta teised luuletajad seda Visnapuu nõuet tõsiselt, vaid jätavad ta Visnapuu enese eesõiguseks ja monopooliks. Teised luuletajad kahtlemata saavad aru, et eesti keeleoludest tingit puhaste

riimide vähesus nõuab, et sallitaks ka ebatäieliste riimide tarvitamist, eriti nende, kus rõhulise silbi vokaalid kõlalt lähesed (e—ä, i—e, e—õ jne.), sest et needki annavad riimimulje. Sääksin üles eesti värsitehnika kohta koguni selle põhimõtte ja reegli, et riimimulje saavutamiseks kahe silbilistes riimides tähtsam on teise (rõhutuma) silbi vokaali ühtlus, kuna esimese (rõhulise) silbi vokaalid võivad ka erisugused olla, näit.: -mine — -kene, käänu—koonu. Teise silbi vokaal aga peab tingimata sama olema, seepärast riimina mitte lubatav: mine—sina, käänu—vääna.

Lõpuks ei saa märkimata jätta seda imelikku, paradoksaalist vastaoksust, mis avaldub Visnapuu seisukohas ja vaateis värsitehnika suhtes: ühelt poolt ta ei tunnusta ega luba riimideks neid, mis terve mõistuse järele eesti keeles

tohivad olla riimid (kolmesilbiliste sõnade lõppsilbid ja niisugused ebatäielised riimid kui „keda—häda“), sest et niisuguseiks tajutavad, kuid teiselt poolt tikub Visnapuu tarvitama kõik-sugu assonantse, mis eesti luules on üsna tarbetumad, sest et vähe või võõriti tajutavad.

11. Visnapuu leiab, et mõnede ta riimide kistuks pidamine on ainult minu subjektiivse tunde järele. Et siin tõesti tuleb isikliku stiilitunde järele otsustada, siin ma vastu vaidlema ei hakka, vaid jätan selle küsimuse igaühe enese isikliku tunde otsustada.

12. Kui tarvitin hääd võrdluspilti („geometrilised figuurid“), mis oli mulle meele jäänd ühes ammu ilmund saksakeelsest raamatust, siis ei muuda see vähematki selle võrdluse väärtust, ka kui see raamat oleks veel kolm korda vanemal ajal ilmund.

K O P L I S.

Jooksen paljajalu pehmes rohus, mis segatud mitmevärviliste lilledega. Iga mu astumisega murduvad neist kümned. Kas on mul neist kahju? — Ei. Ma korjan ja murrin neid armuta. Mida ilusam õis, seda suurem rõõm murda. Mul on tung nende kõigi järele, kõiki tahaks korjata, koju kanda ja oma tuba ehtida. Ah, kuis nad lõhnavad! Tahaksin seda hingata, koguda ja ka neile edasi anda, kes ei ole juhtunud siia lill metsa. — Seal on allik põõsaste vahel. Sind tunnen ma lapsest saadik. Nii selge ei ole sa kunagi olnud! Segamata võin oma peegeldust su pinnal näha. Mul on janu ja kuumus, jooksin su vett, aga see on liig külmal. Niisutan ettevaatlikult oma hõõguvat palet. — Ja oja, see vuliseb nii tasa. Ma jätan allika ja teretan ka teda. Ei ole sind ammugi näinud. Sa mu lapseõlve sõber ja seltsiline! Sa oled ka muutunud aastate jooksul. Vesi on su kaldaid uhtunud, jättes järele sügavaid kääre. Ja see kivi, mis oli enne kaldast nii kaugel, et vaevalt ta otsa hüpata ulatusin, on nii lähedal, et saan väikese sammuga ta otsa. Olengi seal ja istun nii, kui paljugi kordi, jalgu hoides vees. Kuidas paitab vesi mu paljaid sääri. Istun kaua, kaua. Siit ma ei lahkuks. Siin tunnen rõõmu ja rahu. Mul on nii kerge ja hea! Oh, oleksid mul tiivad! Ma lendaksin ühe kase ladvast teise. Ma olen nende ladvus ka käinud,

küll mitte lennanud, aga roninud; kuid alla lendasin ma ikka, kas ladvaga ühes ehk ilma. Ja see ongi minu raskete tiibade süü, et mõnel kasel latv kõver ehk hoopis puudub. — Kordan mõttes juhtumisi, mis siin heinamaal mööda olen saatnud. Elaksin kõik uuesti üle. Tahaksin uperkuuti lasta, joosta, ronida, laulda ja hõisata, nii et mets kajaks. Tahaksin olla niisama mureta kui lapsena. Aga imelik, ma ei saa seda, jään istuma ja mõtlen ainult. Kojumineku olen hoopis unustanud. Arusaamata kiirusega on päike loodenenud ja hall udu kaugemal heinamaal üles tõusnud.

Äkiline püssipauk ehmatas mind mõtteist. Püsti karates näen üsna lähedalt jänest mööda jooksvat ja varsi temale järgnevat, pead maas hoides, kaht kilkavat koera. Enne veel, kui ma mõtelda saan, mis tegema pean, astub põõsa varjust välja pikk mees. Pilku tema peale heites, näen, et ta minule täitsa tundmatu. Võõras näis ka kohkuvat, sest ta jäi mõne sammu minust eemal tulvana seisma. Nii seisime mõne minuti. Ma mõtlesin, et ta mõne vabandava sõna ütleb, aga ta jäi tummaks. Järsku läks see mulle piinlikuks, ma haarasin lilled sülle ja hakkasin koju poole jooksuma. Õue väravast vaatasin veel üle õla tagasi ja nägin, et võõras oli ikka veel liikumata endisel kohal.

R. Leht.

M Õ N D A S U G U S T.

Maailma kõige vanem ajaleht.

Hiina ajaleht „Peking Gazette“ pidas hiljuti oma tuhande aasta olemasolu mälestuseks juubeli. Kuid ehk 1000 aastat küll kõrge iga ühe ajalehe elus on, ei ole „Peking Gazette“ siiski veel maailma kõige vanem ajaleht.

Selle au osaliseks saab tema ametvend, Pekingi leht „Tsing Pao“, kes põhjendati 800 aastat enne seda, kui Euroopa esimene ajaleht päevavalgust nägi, ja on siis 1200 aastat vana. Praegu antakse seda raamatu kujul välja.

Bhm.

Björnstjerne Björnsoni kihlus.

Björn Björnson on hiljuti avaldanud teose omast isast, kus ta muu seas jutustab kuidas tema vanemate kihlus sündis.

„Ema nägi esimest korda isa ühel visiidil, jutustab Björn Björnson. Mitmed võõrad seisis ühe noore, tähtsuseta mehe ümber, kes kuulsid, mis see ütles Caroline Reimerile:

— „Teate teie, mis saab meie poja nimi olema, kui kord selle saan?“

— Minu ema läks näost punaseks. Midagi nii imelikku ei olnud ta kuulnud ega näinud.

Kui Björnson teda teist korda nägi, ütles tema:

— „Te olete tükk valget paberit, kuhu ma midagi kirjutama pean.“

Bergeni teater kannatas kaastöölise puuduse all. Kord vajati noort tütarlast ühte kõrvalossa. Siis läks minu ema direktor Björnsoni juure ja pakkus ennast „abiliseks“. Nõnda sai ta paar vähemat osa. Ja siis reisis kogu seltskond Trondhjem.

Kui Björn Björnsoni isa ja ema kord seal jalutasid, tulid nad ühe mäe juure, siis ütles Björnson äkki:

— „Tahad sa minuga mäe otsa ronida“. Jah — ta tahtis.

Noorele naisele näitas, et Björnson oli vähe imelik. Ta kõigutas närvilikult keppi ja näis ka muidu rahutu olevat. Nõnda tulid nad mäe otsa ja seal ütles tema:

„Tahate te minuga veel kaugemale ühes tulla? On teil julgust?“

Ema mõistis teda, vaatas talle otsa ja ütles, ilma vähemagi liigutusega:

„Jah, on julgust.“

Nõnda olid nad kihlatud. See oli 16. maikuu päeval aastal 1858. Bhm.

Soovitatud röövlipealik.

Mõni aeg tagasi vangistasid ametvõimud Sitsiilia röövli Turi Rapisarda. Selle maakoha rahvas, kus ta 9 aasta jooksul toiminud, kahjatses teda suuresti. Keegi ei võinud paremini kui tema vastata romantilise röövlipealiku ideedele: lahke ja heasüdamline jagas ta kehva-dele ja abitumatele kõik selle, mis ta rikastelt võtnud.

Rapisardast on lugematuid jutte. Tal oli muuseas kõrgem õigusteaduse diplom, ja tema abiga kohtuskäimine ei jäänud kunagi asjatuks. Talupojad, keda nende herrad kiusasid, neiu, keda nende peigmehed maha jätnud, — kõik pöörasid Rapisarda poole, ja tema seadis alati nende asjad korda. Tüdrukud said abi lastele ja kui nad tahtsid, sunniti noormehed nendega abiellu astuma. Talupojad said kohtus õiguse, ega keegi läinud ilma abita tema juurest.

Rapisarda oli ka suur isamaa sõber. Sõja ajal avitas ta neid lugematuid sõja-põgenejaid, kes Etna mäekülgedel varju otsisid. Olles noor, tugev ja vapraloomuline, pääsis ta alati ametvõimude eest. Vaheaegadel tegi ta ekskursionsiooni ümbruskonda. Keegi ei või mõista, kuidas ta kinni võidi võtta, aga arvatakse, et keegi tema seltsimeestest oli ära ostetud ja uimastas teda viinaga, mil puhul sõjamehed ta magades kinni võtsid.

Tema amnestia tarvis tehti palvekiri, kus oli 12.000 allkirja. Rahvas oli selle poolt, et teda mitte ei peaks üles poodama, vaid austama, nagu seda Korsika röövli, kes hiljuti osa võttis ühest pidustusest Ajaccios, ja keda asetati linnapea kõrvale istuma. Bhm.

Osalt lind, osalt imetaja.

New-Jorgi loomaaeda on Austraaliast platypus'e nimeline loom toodud, kellel osalt linnu, osalt imetaja väljumis. Kolmas osa loomast on lindu ja kaks kolmandikku imetajat. Teda katab pehme lühike karv. Nokk on pikk, nagu pardil, ja esimeste jalgade küljes ujumisoi mud. Tagumised jalad on varustatud küüntega, millele lisaks veel iseäraliselt kannused, mis väga kihvtised on. Saba on määratu pikk, silmad aga haruldaset väiksed ja

kõrvu ei ole olemaski. Emaloom muneb kõige rohkem kolm muna, harilikult aga kaks. Kui pojad munadest on välja hautud, toidavad nad endid, nagu imetajadki, — emapiimast. Kuid piim ei tule, nagu teistel imetajatel, nisadest, vaid n. n. piimarahudest. Rahud peituvad emalooma keha alapinnal, kust pojad seda „lakuvad“. Viie või kune nädala tagant saavad pojad omale rasvakatte. Lõugadesse tulevad esimesed pikad hambad, mis aga varsti välja kukuvad, ja nende asemele kasvavad uued, suuremad.

Platypust on väga raske kätte saada, ja kui saadaksegi, sureb ta harilikult juba kohe peale kinnivõtmist.

Mantel pronksiajast.

Rootsis leidsid turbaõikajad Skara lähedal Gerumi soos töötades poolteise meetri paksuse turbakihi alt vil-

Pronksi-aegne mantel.

lase mantli. Vastavate uurimiste järele arvatakse, et see mantel juba kolm kuni nelituhat aastat oma leiukohal on lamanud. Sedasama tõendavad mikroskoobilised turbakihi uurimised. Teatavasti on rabadel omadusi, mis mõnesuguseid asju konserveeritult alal hoiavad. Nagu pildist näha, on mantel väga sarnane praegusajal kantavatele mantlitele. Iseäranis on see mood tarvitusel daamide juures. Ja ometi elas selle mantli kandja enne Abrahami; kui teda koeti, ei olnud veel Kartaagot ega Rooma. —ei

Pühadest jäänustest.

Enne usupuhastusaega oli põhjamaade kirikutel suured hulgad pühi jäänuseid, mida vagad katoliiklased käisid kummardamas ja nendelt haigustele parandust otsimas. Kopenhaageni Värtrue kirikul oli nii palju pühi jäänuseid, et nende nimikiri täitis 7 suurt trükitud poognat, ja „Hallide vendade“ kloostril isegi 12 poogant.

Kui kerge veel mõned aastad enne usupuhastust pühi jäänuseid korjata oli, kui asja ainult tarvilliku vaimustusega toimetati ja rahvas väga kokkuhoidlik ei olnud, näitab see, et kuninganna Kristiina 1519 a. Roeskilde „hallidele vendadele“ 22 püha jäänust kinkis.

Harilikult olid need tükkid pühade meeste käsivartest, jalgadest, sõrmedest, pealuust, juukstest, hammastest, riietest, Önnistegija ristist, kibuvitsakroonist j. n. e.

Viiburi toomkirikus oli muuseas ka tükkike Kristuse kätkest ja kimp seda heina, mille peal Jeesus puhanud, lapike Taaveti mantlist, tükkike Aaroni kepist, killuke sellest kivist, mille peal Kristus oli istunud Jerusalema pärast nuttes, mõned karvad püha Peetruse habemest ja üks ta selgroolüli, paluke neist viiest leivast, millega Kristus oli 5000 meest söötud, peotäis Neitsi Maria juukseid, üks neist kividest, millega püha Stefanus hukati tükk püha Olavi verisest särgist, lapike püha Villemoni pükstest, tilk Püha Neitsi piimast j. n. e. Lundi Toomkirikus oli väga kalliväärtusline asi, nimelt Püha Neitsi sark, täiesti tervena näha. Sellel arvati olevat iseäralik võim aidata sünnitushädas olevaid naisi ja selleks otstarbeks palus isegi kuningas Kristian I seda oma abikaasale laenata.

On välja arvatud, et kui kokku panna kõiki neid Kristuse ristitükikesi, mis ilmamööda laiali, siis saaks neist mitmed laevakoormad. Samuti oli ka väga suurel määral Püha Neitsi piima olemas. — g.

Rekord-meistrid.

Neil päevil võttis keegi tango „professor“ Marseille's rekordi, tantsides vahetpidamata 24 tundi 4 minutit 5 sekundit. Muidugi ei tantsinud ta üksi, vaid vaheldumisi kahe daamiga, kelledest teine 16 tundi 25 min. 15 sek. ühtejoont keksles ja seega naisrekordi saavutas. Karglemist oli hulk rahvast vaatama tulnud; kui teata- vaks sai, et rekord võetud, mürises tantsuruum vaimustatud hüüetest: „Elagu Prantsusmaa!“

Elame üldse rekordide-ajal. Keegi argentiinlane võttis rekordi, mängides klaverit ühtejoont 42 tundi 37 min. 18,6 sek.; kaks rootslast mängisid vahetpidamata 136 tundi biljardit; keegi ungarlanna rippus 21 tundi trapeetsil, pea alaspidi; keegi inglanna lõi kõik teised omataoliselt üle, süües 7 naela küpsetatud liha, 3 naela keedetud liha, 4 naela kartulid, 2 naela juustu --- ning juues 8 liitrit õlut ja liiter vhiskeyt; keegi itaallane selle vastu oli 37 päeva söömata ja joomata; keegi hollandlane järgimööda suitsetas 47 piibutäit tubakat, 68 sigarit ja 184 sigaretti; ja üks armastajate-paar Ameerikas olla suudelnud vahetpidamata 11 tundi 9 min. 14,8 sek.

Üteldagu veel, et inimestel püsivust ei ole!

— ts.

Kassi vastupidamisvõime näljale.

Kui kaua kass näljale vastu suudab panna, selgitab järgmine lugu. Kusagil külas seisid aidas üks vana leivaastjas, milles kotid lamasiid. Seda astjat tarvitas kass magamiskohaks, sest astja kaan oli alati pealt ära. Viljapeksmise ajal aga pani peremees astjale kaane peale, et sinna peale täidetud viljakotte mahutada. Önnetuseks kassile magas aga ta nagu harilikult seal sees. Peres märgati küll kassi puudumist, kuid keegi ei osanud teda kusagilt otsida. Alles kolme nädala pärast läks peremees kotte veskile viima ja kuulis astjas kerget krabinat ja nõrku kaebehääli. Kui astjal kaan ära võeti, leiti sealt seest kass; ta oli äärmiselt otsa lõppenud ja suutis veel vaevalt saba liigutada ja nõrgalt näuguda.

Ta katsus ka jalule tõusta, kuid kõik katsed lõppesid tagajärjetult. Kui talle piima ulatati, hakkas ta ennast vaevalt üles upitades, lakkuma; lakkus ta aga mitte sugugi ahnelt, vaid vaheaegadega ja nagu mõteldes. Järgmisel päeval sõi ta kõike, mis talle ulatati, ka seda, mis talle muidu ei maitsenud. Kahe nädala pärast oli ta sama painduv ja lihav, kui enne nälgimist. Astjast aga, kus ta 19 päeva nälgitud oli, hoidis ta eemale.

Kokaiini tarvitamine laieneb.

Nagu arstiteadlastest ajakirjadest näha, on kokaiini tarvitamine iseäranis Prantsusmaal laialt maad võtnud. Seda pole mitte ükski linnades, vaid ka maal märgata. Suurlinnades võib kokaiini teatud restoraanidest ja õsistest lõbustusasutustest saada. Tarvitatakse teda mõlemast soost isikute poolt. Tema tarvitamisviis on hoopis lihtsam, kui näit. morfiumi juures, mida teatavasti sisse peab pritsima; ka ei ole tal mingisugust iseäralist lõhna, nagu eetril ja mõnel teisel uimastusabinõul. Iseäranis laialt leiab nuusutamine tarvitamist. Kokaiinist otsivad joovastust iseäranis nõrgaloomulised isikud, kelle hulgas ka kirjanikud ja kunstnikud ei puudu. Joovastus ja hallutsinatsioonid, mis teatud hingelisi üleelamusi pakuvad, ei kaalu aga kunagi üles seda kahju, mis kokaiini organismile toob. Sagedasti jäävad kokaiinist parandamata vaimuhaigeteks ehk kaotavad moraalse tasakaalu. Hävitavalt mõjub aga kokaiini järeltuleva soo peale, kelle hulgas palju idioote ja kopsuhaigeid. Kui arvesse võtta, et juba alkoholi tarvitamisel rasked tagajärjed on, kuivõrd rängemad peavad nad olema siis kokaiinil.

Ka väljavedu teistesse maadesse on hästi organiseeritud, sest kokaiini leiab ka seal tarvitajaid. Teda veetakse välja kahekordsete põhjadega karbikettes, uurides, kapslites ja puuviljades ja osavad agendid saavad teda eduga müügile.

N A L I.

Kaval poeg. Tead, isa, meie klassi-õpetaja meeldib mulle kangesti!

Tõesti?

Jah. Ja sellepärast jäin teiseks aastaks samasse klassi.

*

Mis on tähtsam? Ütle, mis on tähtsam: kuu või päike?

Muidugi päike.

Agaga minu arvates kuu. Päike paistab päeval, kui niigi juba valge on. Agaga kuu paistab öösel, kui pime on.

*

Prantsuse nali. Mis! Kesklinnas on teil kolm maja — ja otsite korterit?

Jah. Kesklinnas on tüür liig kallis, seal ei või ma enam elada.

*

Ameerika nali. Ametnik tuleb rahvalugemise ajal ühte talusse ja küsib:

„Palju inimesi siin on?“

Tütär: „Siin ei elagi inimesi. Meie oleme ainult suveti põllutöö ajal siin.“

Ametnik: „Kui palju inimesi siin siis praegu on?“

Tütär: „Mina olen siin. Isa läks kõndima. Inimesed on põllul. Ema läks...“

Ametnik: „Pidage! Ma tahtsin teada, palju inimesi praegusel ajal siin talus elab. Ehk ma küsin veel lihtsamalt: Kui palju inimesi magas siin viimasel ööl?“

Tütär: „Oh sa armas Jumal! Oli hirmus kõue ilm, mul oli hambavalu, vennal oli kõhuvalu, keegi ei saanud terves talus magada...“

Ametnik lõi käega ja läks oma teed.

Noor professor (iseenesega kõneldes): „Ma tõin oma kübara kindlasti siia tuppa ja panin ta kuhugi. Ma ei näe teda aga kusagil, järelikult: ma istun tema peal.“ — Ja ta istuski kübara peal.

Surma põhjus. Arstilt küsiti: „Kuidas käib su venna käsi?“
 „Ta on surnud,“ vastas arst.
 „Mis oli tema surma põhjus?“
 „Elu.“

„Ma kihlasin end eila herra Hanseniga. See on kuuluisutaja. Ta võib ajades uisuga oma nime jää peale kirjutada.“

„Mina aga kihlasin end noore spekulandiga. Ta võib oma nime kümnenumbrielse pangatähe alla kirjutada.“

Professori abikaasa (hilja õõsel): „Armas mees, kell on kaks, aga sa istud veel ja mõtled.“

Professor: „Jah, ma kavatsesin midagi ja pidin selle tingimata täna õhtul teostama. Mis see küll oli? . . . Ah ja, nüüd tuleb meele: ma kavatsesin nimelt magama minna!“

Eestlane Saksamaal: „Mis maksab see paar saapaid?“
 „Kakskümmend tuhat marka. Kalliduslisas sinna juure: 5000 marka.“
 „Lubage mulle need saapad ilma kalliduslisata.“

„Kui see noormees nõnda edasi jõuab, siis on tal surematus kindlustatud.“

„Praegusel ajal, kus matmisekulud kaunis suured, on see väga tähtis.“

Ühest kirjast. „Kui teie arvate, et teie vekslile veel kord alla kirjutatan, siis eksite. Peate juba rumalamaid inimesi leidma kui mina. Ja see läheb teil vaevalt korda. Kõige austusega...“ (allkiri)

„Miks teie kohe kustutama ei hakanud, kui tuli lahti läks?“

„Ma tahtsin end enne korralikult soojaks soojendada.“

Praegune aeg. „Olen lugenud, et päike 20 miljoni miili maast kaugel olevat, arvan, see on liialdus?“
 „Aga mõtelge, mis on praegusel ajal 20 miljoni.“

Praegusaja imelapsed. „Olin eile imelapse kontserdil. Ta mängib tõesti hästi viulit. Teie olite muidugi ka?“
 „Ei, ma ei läinud seekord. Kuulsin teda juba umbes 15 aasta eest Berliinis.“

Hambaarsti juures. „Jah, armas proua, ei ole midagi teha. Teie poeg ei tee kõigi palvete ja katsete peäle vaatamata suud lahti.“

„Ah — teate, herra doktor, teil tarvitseb ainult oma arvet talle näidata, siis näete, kuidas ta suu ja silmad pärani ajab.“

Eeldus. Isa: „Kuule poig, siul om iki ää kiri kah. Siust võib iki vallakirjutaja või kirjanik saia kah.“

Kahemõtteline. **Em:** „Mitu korda olen sulle juba ütelnud, et nina puhtaks pead pühkima!“
Juku: (mõeldes) „Viis korda, ema!“

Kõik korras. „Sas oled siis selle neiu eestkostjaga kõik korda seadnud, nii et kihlus ukse ees seisab?“

„Jah, kõik on korras, kuid ainult seda on veel tarvis, et neiuaga kuidagi juhtuksin tuttavaks saama.“

Soolikad peas. Professor eksamineerib üliõpilasi ja küsib neilt inimese soolikate nimesid, pikkust ja jämedust. Saades puudulikud vastused, ütleb ta pahaselt: „Kes läbi ei taha kukkuda, sel peavad vähemalt soolikad peas olema!“

Väike Itske: „Kuidas olep se sada protsente Juudi keeli?“

Vana Itske: „Sada protsente — see olepki Juudi keeli?“

Meest sõnast... Võlauskaja „Ma arvan oleks ometi kord aeg oma 10.000 marka ära maksta, mis teile laenasin. Kas tahate seda heaga teha, või pean ma teisi abinõusid tarvitama. Pidage meeles, ma ütlen teile seda viimast korda!“

Võlgnik: „Käsi selle peale! Saan ometi sellest igavesest norimisest lahti!“

„Meil läks korda hiljuti ühelt Venemaalt tulijalt odavasti ühte Rubensi osta.

Tõusik: „Kui tore! Mitme hobusejõuline ta on!“

Mõlemil õigus. „Ema, miks see mees lonkab?“

„Tal on teine jalg lühem.“

„Aga vaata, tal on ju teine jalg pikem!“

Õige aadress: Ämm (väimehe juure tules) „Mu tütar tuli eile kõige kraamiga minu juure. Mis on juhtunud!“

Väimees „Temaga ei saa keegi inimehe läbi. Ma ütlesin talle, et mingi kus kurat.“

Omamoodi leinaavaldus. Vanaisa surma puhul on majas lein. Väikene Olli aga ei püsi paigal ja kipub klaverit mängima.

Ema: „Aga laps, nüüd ei tohi mängida, meil on ju lein.“

Olli „Sellepärast katšungi ainult mustadel klahvidel mängida.“

„Mu närvid on nii otsas, et pean omale puuvilla kõrvadesse toppima, et mitte kuulda oma sõrmede trumeldamist laual.“

Abielumees: „Mu herra, olete teie see, kes nii häbemata mu naise vastu oli?“

Haavaja: „Ma olin seda. Kui soovite vabandust, ma...“

Abielumees: „Ei midagi sarnast, tahtsin ainult teie kätt suruda, sest olete julgem kui mina.“

Mõtted laokil. „Sa ei ole mind juba mitu nädalat suudelnud...“

Professor „Võimata! Kes oli siis see, keda kõige aja suudlesin!“

Optimist. „Isa, mis on optimist?“

Optimist, pojuke, on naise-mees, kes mitte pessimist ei ole!“

Nupukas poiss. Üks Saksa leht jutustab:

Poiss tuleb lihunik juure ja küsib veerand naela 6600-margalist pekki, veerand naela 4400-margalist vorsi ja pool veerand naela 3200-margalist hakkliha ning palub üksikud arvud sedelile kirjutada. Kui tal sedel käes ja lihunik kauba ka tahab kätte ulatada ütleb poiss: „Selle võite alles hoida; tahtsin ainult, et te mu homse ülesande lahendaksite. Head päeva ja suur tänu!“

Kirjavastused.

Paljudele. Toimetusele saadetakse rohkesti käsikirju, iseäranis luuletusi, milledest suurem hulk avaldamiseks nõrgad. Enamasti palutakse mõnekümneralised luuletusedki tagasi saata ja soovitakse nende „saatuse“ kohta kirjalikku otsust. Kirjateel vastamine käsikirjade „saatuse“ kohta on toimetusele liiga koormav, niisama kõigi käsikirjade tagasisaatmine. Vastame edaspidi neile,

kes selleks soovi avaldavad, ainult kirjavastustes, ja käsikirju, mis alla kirjapoozna suured, ei saada meie tagasi; neist võivad autorid enestele ärakirjad järele jätta.

Parjisi valmisriiete kauplus,

Väike Pärnu m. 36, Tõnismäe nurgal.

Suur valik meeste- ja naisterahva ülikonna riideid. Valmistatud kodu- ja väljamaa riidest.

: **Võetakse tellimisi vastu.** :

Äris suuremal arvul kodu- ja väljamaa riideid.

— Hinnad võistlemata odavad. —

Austusega rätsepp **P. Pöder.**

Daamide tualettide spetsiaal-äri

J. SAAR

Narva maantee nr. 19.

Alati suures väljavalikus elegantsed viimaste moodide järele valmistatud daamide kleidid, kostüümid, mantlid, pluusid j. n. e.

valmis ja tellimiste järele

Töö osavate meistrite järelvalvel, kiire ja korralik.

Hinnad väljaspool võistlust.

Vastutav toimetaja **Ed. Hubel.** Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda. Pikk tän. 2.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse

kirjastusel ilmunud raamatute

nimekiri.

- Jaunart Jauram.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mrk.
- Jaunart Jaurami jõngermannid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mrk.
- Jõngermannide jandid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mrk.
- Minu kodust.** Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mrk.
- Laste Rõõm.** Laste ajakiri. Toimetaja E. Enno. Hind 15 mrk. üksik nr. Aastakäik köidetult 300 mrk.
- Füüsika.** I, II ja III. jagu. M. Kesktüla ja E. Maltenek. Hind I. jagu 300 mrk., II. jagu 180 mrk. ja III. jagu 250 mrk.
- Kaubateadus I.** A. Aljak. Hind 100 mrk.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mrk.
- Töökool ja õpekool.** Kasvatusteadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mrk.
- Parlament.** Riigiteadus. H. v. Gerlach. Hind 35 mrk.
- Kuidas kunstlikult nooreks saada.** Loodusteaduslised uurimised. Professor Steinach. Hind 30 mrk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mrk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. Hind 100 mrk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tösijuhtumised. A. Jürgenstein. Hind 50 mrk.
- Vähkmann ja Ko.** Följeton. O. Luts. Hind 100 mrk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 60 mrk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 35 mrk.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. A. Kallas. Hind 200 mrk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mrk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 mrk.
- Frithjof.** Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mrk.
- Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mrk.
- Täielik malemängu õpetus.** A. Burmeister. Hind 135 mrk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mrk.
- Kolm muinasjuttu lastele.** Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mrk.
- Mida võiks igäiks suguhaigustest teada.** Dr. H. Rütman. Hind 75 mrk.
- Pärisosa.** Luuletused. M. Under. Hind 85 mrk.
- Käsitöökivi.** Novellid. A. Adson. Hind 85 mrk.
- Eestlaste sugu.** M. J. Eisen. Hind 200 mrk.
- Kaubateadus 2.** A. Aljak. Hind 160 mrk.
- Immensee.** Saksa kirjandus Eesti koolidele. Th. Storm. Hind 60 mrk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev jutustus. C. Bridges. Hind 160 mrk.

Pealadus :

Mooses ja prohvetid. Usuteadusline töö. Ed. Tennmann. Hind 200 mrk.

Laenatud naine. Jutustus Ameerika miljonääride elust. O. Höcker. Hind 50 m.

Keedu ja majapidamise juht. A. Tannebaum. Hind 140 mrk.

Marsi eifanikud. Humoreskid. Tõnu Tõres. Hind 25 mrk.

Riigielu põhijooned. G. Laurentius. Hind 100 mrk.

Individualism. G. Laurentius. Hind 65 mrk.

Kõlbluse jumal. Näidend. K. Laurberg. Hind 40 mrk.

Pealadus T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses Jaani t. nr. 6, Krediit Panga majas, ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes. Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes.

Eesti Kirjastus-Ühisuse «Päevalehe»

**raamatu- ja kirjutus-
materjaalikauplus,**

Jaani tän. nr. 6, Krediit Panga majas.

soovib rikkalikus valikus odavamate päevahindadega
oma mitmekesiselt täiendatud kaubaladusi koolidele,
õpetajaile ja õpilaskonnale

raamatuid, kirjutusmaterjaale ja koolitarbeid,
riigi- ja seltskonnaasutustele kontoriraamatuid
ja kantseleitarvidusi ja jällemüüjatele soodsa-
matel tingimistel igasuuguseid sesooni kaupe.

Mailserikkad ilu- ja lihtpostpaberid,
kirjutuslaua garnituurid ja nahakaubad.

Täielik ladu ilu- ja jutukirjandusest ja
kooli- ning teaduslikkudest raamatutest.

Müük en detail ja en gros.

**Tellimiste vastuvõtmise kõikide väljamaa raamatute
ja ajakirjade peale.**